

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

MĚŠŤANSKÉ RODINY V PLZNI V 17. A 18. STOLETÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Anežka Šmídová

Specializace v pedagogice, obor Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jan Kilián, Ph.D.

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 25. června 2019

.....
vlastnoruční podpis

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce Doc. PhDr. Janu Kiliánovi, Ph.D. za jeho rady.

OBSAH

Abstrakt	2
Klíčová slova	3
ÚVOD	4
1. Plzeň v 17. a 18. století	7
1.1. Měšťané v době baroka a zdroje obživy	12
2. Augustonové	14
3. Kleové z Roudné	19
4. Mestlové	20
5. Mirobellové z Treuhofu	21
6. Perneroové	22
7. Platzerové	25
8. Scriboniové z Horšova	27
9. Stehlíkové z Čeňkova a Treustadtu	29
10. Tannerové	31
11. Widemannové	35
12. Wolfingerové z Wolfspachu a Ploskovic	38
ZÁVĚR	40
RESUMÉ	42
SEZNAM LITERATURY A POUŽITÝCH PRAMENŮ	43
PŘÍLOHY	46

Abstrakt

Bakalářská práce Měšťanské rodiny v 17. a 18. století předkládá výběr nejvýznamnějších rodů a jejich představitelů v daném období. Zabývá se jejich společenským postavením a životem. Práce se zaměřuje především na nejvýznačnější členy vybraných rodin, nevěnuje se všem jejím členům. Zároveň je součástí výtah z politicko-demografického a hospodářského vývoje města Plzně v 17. a 18. století pro lepší pochopení některých souvislostí, kde jsou blíže vyloženy události, které měly zásadní charakter na vývoj města.

Abstract: The bachelor thesis The Burgher Families in the 17th and 18th Century presents a selection of the most important families and their representatives in the given period. It deals with their social status and life. The work focuses mainly on the most prominent and important members of selected families, not all its members. For better understanding of some contexts, one part of the bachelor thesis is an extract from the political-demographic and economic development of the city of Pilsen in the 17th and 18th centuries, where the events that have a fundamental character in the development of the city are explained.

Klíčová slova

Měšťanské rodiny, měšťan, Plzeň, baroko, Plzeň v 17. a 18. století, významné rodiny, Augustonové, Kleové z Roudné, Mestlové, Mirobellové z Treuhofu, Pernerové, Platzerové, Scriboniové z Horšova, Stehlíkové z Čeňkova a Treustadtu, Tannerové, Widemannové, Wolfingerové z Wolfspachu a Ploskovic.

Key Words: Burgher families, burgher, Pilsen, Baroque, Pilsen in 17th and 18th centuries, important families, Auguston, Kleo of Roudna, Mestl, Mirobell of Treuhof, Perner, Platzer, Scribonius of Horšov, Stehlik of Čeňkov and Treustadt, Tanner, Widemann, Wolfinger from Wolfspach and Ploskovic.

ÚVOD

Pro svou práci jsem se rozhodla zpracovat téma měšťanských rodin v Plzni v období barokním, konkrétně v rozmezí 17. a 18. století. Věnuji se zde výběru nejvýznamnějších rodů, které v Plzni v daném období žily. Některé z rodin jsou starými rody ve městě dlouho usedlými, například Kleové z Roudné nebo Stehlíkové z Čeňkova a Treustadtu, jiné jsou do města nově příchozí. Téma měšťanských elit chápu jako příspěví ke zpracování historie mého rodného města. Dlouhodobě se zajímám o regionální dějiny, především pak o události spjaté s Plzní. Ovšem mám za to, že měšťanským rodinám a výrazným osobnostem z nich pocházejících se příliš pozornosti, až na výjimky, nevěnovalo. Mým cílem je čtenáři předložit výčet, podle mého názoru, nejvýznačnějších rodin a jejich členů v daném období včetně přiblížení jejich života a díla. Volba 17. a 18. století není volbou náhodnou. Do tohoto období se koncentruje množství zajímavých osobností pocházejících z bohatých rodin nebo těch, které se dokázali s příchodem nové doby prosadit a zbohatnout. Některé rodiny a jejich členové jsou známé i širší veřejnosti (Pernerové, Augustonové), na jiné se pozapomnělo. Jsou mezi nimi osoby literárně činné, zajímající se o historiografii, členové městské samosprávy, zruční řemeslníci a umělci.

Pokud se kdokoli chce zajímat o měšťanské rodiny období baroka, stanou se dobrým odrazovým můstkem, po jakých jménech pátrat, publikace věnující se historii měst. Pochopitelně ne každé město má kvalitně či rozsáhle zpracované své dějiny. V tomto ohledu mám štěstí, protože ve své práci mohu vycházet hned z několika publikací o Plzni. Nejnovější je tří dílná série *Dějiny města Plzně*, první díl vyšel v roce 2014, dále tu pak jsou práce starší jako *Dějiny Plzně* od Miroslava Bělohlávka nebo Sedláčkovy *Paměti Plzeňské* vydané roku 1821. Primárním zdrojem, ze kterého jsem čerpala je první díl *Dějin města Plzně do roku 1788*, který je v současnosti jednoznačně nejobsáhlejší a nejucelenější pojednáním o historii města po stránce politicko-demografické a hospodářské, věnuje se řemeslu, umění, písemnictví i stavebnímu vývoji. Přináší proto ucelený obraz Plzně v průběhu staletí. Celý text je opatřen odkazy na zdroje, ze kterých kolektiv autorů čerpal. Takže jsem případně mohla využít nahlédnutí do materiálů, ze kterých autoři vycházeli. Bělohlávkovy *Dějiny Plzně* nakonec byly zdrojem řady doplňkových informací k výše uvedeným Dějinám, protože ty z nich mimo jiné vycházejí. Musím zdůraznit, že těchto doplňkových informací, které zde Bělohlávek uvádí, ale již

nejsou obsažené v Dějinách, však není mnoho. Od původního úmyslu využít *Paměti Plzeňské* jsem nakonec upustila, hlavním důvodem byla skutečnost, že jsou již značně staré a od té doby došlo k novým poznatkům, a také to, že novější práce dějiny města zpracovávají komplexněji, jsou aktuálnější a také částečně vycházejí i z děl staršího data.

Nemalé množství měšťanských rodin se stalo rodinami erbovními a posunuly se mezi nižší šlechtu. Erbovními rodinám se věnuje například Roland Nohel ve své publikaci *Kutnohorské erbovní rody* z roku 1998. Dále tu pak je kniha *Královéhradecké, chrudimské, pražské a jiné rodiny erbovní a měšťanské, příspěvky heraldicko-genealogické* od Josefa Pilnáčka. Pro Plzeň jsem na žádnou podobnou shrnující publikaci nenarazila. Avšak neznamená to, že by se žádný autor některé z plzeňských měšťanských rodin nevěnoval. Tradičně zájem přitahovaly ty, z jejichž řad pocházeli významní umělci. Příkladem jsou Augustonové, Widemannové a Platzerové.

Přínosným zdrojem informací se stala práce Františka Fürbacha *Jakub Auguston starší a mladší. Stručný životopisný náčrt* z roku 1951, která je souhrnem nejpodstatnějších informací o dvou nejslavnějších Augustonech, zároveň zmiňuje i další jejich příbuzné žijící v Plzni. František Fürbach především čerpal z materiálů dostupných v Archivu města Plzně a výsledkem je ucelená monografie. Bohužel publikace je dostupná ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje pouze v jediném exempláři psaném na stroji, navíc k nahlédnutí pouze ve studovně knihovny.

Druhé dvě zmiňované rodiny, byly rodinami sochařskými. Hlavním zdrojem, ze kterého jsem vycházela pro rodinu Platzerů, byla kniha Zdeňky Skořepové, *O sochařském díle rodiny Platzerů, Příspěvek k dějinám středoevropského sochařství (1957)*. Zdeňka Skořepová se zde sice převážně věnuje rozboru sochařské produkce jednotlivých Platzerů, zároveň však nejsou opomenuty informace faktografické o jednotlivých členech sochařského klanu. V období, které mě zajímá, je zde samozřejmě nejvíce prostoru věnováno osobě Františka Ignáce Platzera, který byl významným českým pozdně barokním sochařem. Bohužel Platzerové v Plzni dlouho nesetřvali, František Ignác během svého života přesunul dílnu do Prahy. Po odchodu z Plzně tuto rodinu již dále nesleduji, pouze dokončuji započaté pojednání o Františku Ignáci Platzerovi. Jelikož se jedná o starší práci, některé informace již nejsou zcela aktuální či přesné, jedná se hlavně o změny názvů ulic, nebo stavu a umístění Platzerových děl. Je tedy třeba to mít na paměti a při práci s tímto zdrojem k tomu přihlížet.

Jak již napovídá sám název publikace Viktora Kovaříka *Sochař Lazar Widemann (1697 – 1769) a jeho dílo v západních Čechách* z roku 2006, se především věnuje osobě Lazara Widemanna a jeho dílu v regionu, ale okrajově jsou zde zmíněni i další rodinní příslušníci. Pro mou práci jsem zde, kromě životopisných údajů, především čerpala informace o Widemannových pracích, jejich podobě a umístění.

Jediným dalším rodem, z těch jedenácti, o které se ve své práci zajímám, jemuž je věnována samostatná publikace, je zvonařská rodina Pernerů. Autorem této práce je amatérská badatelka Luisa Pernerová-Zykmundová, která se s obrovským elánem pustila do zkoumání historie své rodiny a svých předků. Pro oblast mého zájmu je podstatná její kniha *Zvonařská rodina Pernerů v Plzni* z roku 1914, ze které hojně vycházím. Nicméně výborným zdrojem jsou také materiály v plzeňském archivu, kde je uložen soubor rodinného archivu Pernerů a Zykmundů včetně rodinných pernerovských kronik. Tyto archiválie, podobně jako řada dalších, jsou digitalizované a dostupné online.¹

---

¹ Digitalizované archiválie jsou dostupné na adrese < <https://amp.plzen.eu/digitalni-archiv/> >.

1. Plzeň v 17. a 18. století

O tom, jakou asi měla podobu Plzeň v raném novověku, nám podává výpověď panoramatický pohled na Plzeň od severovýchodu, který roku 1602 pořídil dokumentátor Jan Willenberg. Jedná se o kvalitní ikonografický pramen, který zachycuje podobu budov poměrně věrně, pomineme-li skutečnost, že významné objekty jsou oproti ostatním stavbám naddimenzované. Z tohoto panoramatu lze vyčíst i přibližné rozestavení plzeňských předměstí. Na těch se nenacházely pouze obytné chalupy, ale také hospodářská stavení a zemědělská půda. Plzeň na počátku 17. století vzkvétala. Původní středověká předměstí se rozrůstala. V místech dnešní křižovatky U Prazdroje stával špitál sv. Martina, městská šibenice se tyčila na vyvýšenině nad soutokem Mže a Radbuzy. A ve větší vzdálenosti od předměstské zástavby se nacházel izolovaný tzv. dům malomocných (zhruba v místech dnešního seřadovacího nádraží). Rozrůstající se zástavba na všech plzeňských předměstích (Pražské, Malické, Špitálské, Litické, Skvrňanské) se soustředila kolem hlavních objektů či komunikací. V samotném Vnitřním městě se nacházelo přibližně 300 měšťanských domů.²

Výraznou událostí, která měla vliv na další vývoj Plzně, bylo dobytí a obsazení města stavovskými vojsky generála Petra Arnošta, hraběte z Mansfeldu, 21. listopadu 1618. Tato okupace měla za následek chudobu, značné zadlužení a škody na majetku. Nelehká byla ale i následující léta po odchodu posledních Mansfeldových vojáků z Plzně roku 1621.³ Třicetiletá válka jako taková pro Plzeň znamenala obrovské finanční zatížení. Jak jsem již zmiňovala výše, podíl na tom měla Mansfeldova okupace, ale samotné přípravy na obranu města přinesly svou daň – město nakupovalo munici, muselo ve svých hradbách živit Dornheimovu posádku, preventivně vypálilo svá předměstí. Další výdaje městu přineslo vyplacení okupačního vojska při předání města císařské posádce či nákladná oprava poničených hradeb. Navíc se Plzeň stala jedním z opěrných bodů během třicetileté války – po odchodu okupačního vojska se v hradbách Plzně zdržovalo

---

² MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 415 – 420.

³ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 502 - 512

i vojsko bavorské a nakonec i císařské.⁴ Náklady na průtahy, ubytování a živení vojsk byly pro Plzeň stále náročnější. Od roku 1635 bylo město nuceno od měšťanů vymáhat válečné kontribuce (nucený příspěvek, daň), peníze a naturálie. Méně majetné rodiny, v průběhu války, město natrvalo opustily.⁵ Úbytek obyvatelstva během válečných let měly na svědomí i nemoci, způsobené špatnými hygienickými podmínkami ve městě. Měšťané na dvorech svých domů chovali domácí zvířata, močůvka z chlévů vytékala na ulice i náměstí. Na podzim roku 1639 vypukla ve městě choroba, která je v dobových pramenech označována jako mor. Za obětí ji mělo padnout údajně až 1 000 obyvatel města, včetně městských radní (primátor Jakub Šořel, Jan Rudolf Wolfingar z Wolfspachu). Na konci války, roku 1648, město postihla pak ještě druhá vlna nákazy. Nemoci tehdy podlehla asi pětina, možná čtvrtina obyvatel Plzně. Ve městě se nacházelo na 70 prázdných domů, které se využívaly k ubytování vojáků nebo jako sklady obilí, mouky, piva či vojenské výstroje.⁶

Zatímco některé rodiny raději Plzeň opustily, jiné rodiny, jako Stehlíkové z Čeňkova a Treustadtu, Kleové z Roudné nebo Wolfingerové z Wolfspachu a Ploskovic⁷, si své postavení a význam v průběhu třicetileté války a také po ní udržely. Našli se však i tací, kteří neváhali stávající situace využít – ať už se jednalo o půjčky městu, dodávky armádě nebo výhodné nákupy konfiskátů. Takovým příkladem je rodina Mirobellů, konkrétně osobou Mikuláše Mirobella, který výrazně zbohatl právě na dodávkách vojsku.⁸

Vedle města a jeho předměstí byly nejvíce postiženy obce v blízkosti Plzně, Koterov, Černice nebo Lobzy, kde mělo své ležení vojsko, které se nevešlo do města. Po konci třicetileté války se Plzeň musela vyrovnat především s věřiteli, kteří se hlásili o peníze, které si město muselo vypůjčit na zaplacení Mansfeldovi a následně na umoření dluhů a úroků narůstajících po celou dobu války. Naštěstí plzeňské panství díky své procísařské politice po roce 1620 nepropadlo konfiskaci, což ulehčilo poválečnou obnovu.

---

⁴ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 538.

⁵ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 534.

⁶ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 526.

⁷ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 534.

⁸ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 526.

Přesto trvalo ještě poměrně dlouho, než se věci vrátily do stavu srovnatelného s tím předválečným.⁹

Druhá polovina 17. století a počátek století 18. znamenalo pro Plzeň období obnovy a růstu. Došlo k postupnému překonání krize z let předešlých a novému rozvoji. Městské panství se rozšiřovalo, došlo ke zvýšení zemědělské produkce, byly zprovozněny železárny. Hospodářské konjunktury obratně využívali i členové městské rady – přední měšťanské elity.¹⁰ Právě s uzavřením Vestfálského míru začalo pro střední Evropu, a tedy i pro královské město Plzeň, poměrně dlouhé období téměř sta let mírového vývoje. Po vyliďnění města za třicetileté války, dochází opět k postupnému nárůstu obyvatel, na kterém se velkou měrou podílela i početná imigrace. Jen pro srovnání, dle odhadu podle berní ruly z roku 1654, měla Plzeň zhruba 2 200 obyvatel (před válkou kolem 5 000). K nárůstu obyvatel po válce docházelo postupně. Kolem roku 1700 to bylo asi 3 000 obyvatel, ale na konci 18. století se počet obyvatel Plzně odhaduje na 6 500 lidí. Většina nových měšťanů přicházela z ostatních českých měst a vesnic. Většinou se jednalo o příslušníky potravinářských a oděvních řemesel. Imigraci z katolické ciziny reprezentovali zejména italsí obchodníci, kominíci, kameníci, stavitelé (příkladem je rodina Augustonů). Na přelomu 17. a 18. století do Plzně přicházeli hlavně němečtí obchodníci, koželuhové, jircháři, lékaři, úředníci, umělci (např. rodiny Platzerů a Widemannů).¹¹

Poměrně klidné období po válce bylo narušeno jen několika význačnými událostmi. Připomenout bych chtěla spor o zřízení biskupství v Plzni, proti čemuž plzeňští konšelé zaujímali odmítavé stanovisko. Argumentovali ustanovením zlaté buly Ferdinanda II., že městská rada má právo řídit město bez jakéhokoliv cizího dohledu. A pak tím, že nemá smysl zde nové biskupství zřizovat, protože Plzeň je odjakživa katolická. Odpor městské rady se nepodařilo překonat a plán na západočeské biskupství utichl až roku 1993. Dalšími mimořádnými událostmi byly návštěvy panovníků. Ferdinand III. s rodinou město navštívil roku 1652, Leopold I. pak dvakrát, 1658 a 1673. Roku 1680

---

⁹ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 534.

¹⁰ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 582.

¹¹ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 552-553.

město postihla morová epidemie, po níž byl vztyčen na náměstí barokní Mariánský morový sloup od Kristiána Widemanna. Mimořádnou událostí se stala exemplární poprava Jana Sladkého Koziny, selského vůdce nepodařené vzpoury domažlických Chodů, která se konala 28. listopadu 1695.

Proces obnovy a postupné regenerace města byl narušen roku 1714, kdy vypukla další morová epidemie, a pak velkým požárem roku 1729. Do poválečného období spadá i diferenciacie městského obyvatelstva. Ubylo středně majetných měšťanů závislých jen na řemesle, zato nepočtená patricijská vrstva bohatla, na straně druhé přibývalo pracující chudiny. Ve 20., 30. letech a pak také v polovině 18. století se vyostřovaly spory mezi měšťany a patriciátem.¹² V září 1734 do Plzně zavítala renovační komise (*viz. František Mestl*), která zde zůstala až do roku 1736. Měla vyšetřit poměry v Plzni, zejména přezkoumat špatnosti v plzeňské samosprávě a provést nápravu. Úpravy se měly dotknout hospodářské, berní, politické a soudní složky městské samosprávy. Kromě potrestání viníků, provedla renovační komise také radikální změny v městské správě. Zrušila starý úřad paumistrů (komise starající se o stavební vzhled města), zřídila tzv. hospodářské direktorium složené z primátora, dvou radních, dvou obecních starších a ze zástupce měšťanů, ale v rozhodování nezávislé na městské radě, které spravovalo celé městské hospodářství. Komise také vypracovala podrobné instrukce pro řízení města v oblasti hospodářské, kontribuční, politické a soudní.¹³

Konec dlouhého období míru pro město znamenal počátek válek o Rakouské dědictví (1740–1748). Z počátku byla Plzeň důležitým strategickým bodem (obavy před vpádem francouzsko-bavorského vojska do Horních Rakous nebo Čech). S postupem nepřátelských vojsk se vedení rakouské armády pro nedostatek vojáků rozhodlo pro bránění pevností Kladsko, Cheb a Praha. Plzni, podobně jako dalším královským městům, bylo doporučeno s nepřitelem se domluvit. A tak se stalo, že podzim roku 1741 plzeňští otevřely brány města nepřátelské armádě. Pobyt Francouzů městu nepřinesl nic dobrého,

---

¹² BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kolektiv. Dějiny Plzně 1, Od počátků do roku 1788. Západočeské nakladatelství, 1965. s. 308.

¹³ BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kolektiv. Dějiny Plzně 1, Od počátků do roku 1788. Západočeské nakladatelství, 1965. s. 264, 266.

ať už se jednalo o vymáhání výpalného, neobvykle vysoké kontribuce nebo požár, který neúmyslně založil jeden z vojáků v noci 13. dubna 1742. Shořelo tehdy 29 domů.¹⁴

Po nepodařených akcích v jižních Čechách se Francouzi začali stahovat k Praze. V Plzni byla ponechána nevelká posádka, která se ale okamžitě vzdala, když k městu dorazil předvoj armády Karla Lotrinského 16. června 1742. Po zmocnění se Francouzi nashromážděných zásob se vydal na pomoc v té době nepříteli zabrané Praze. Na podzim téhož roku, se k českým hranicím začala blížit druhá francouzská armáda na pomoc Francouzů obleženým v Praze. A tak se Plzeň stala opěrným bodem, odkud měla rakouská vojska vyrazit do boje s blížícím se nepřítelem. 19. září do města dorazil František Lotrinský s celou armádou a po jednodenním odpočinku pokračoval v tažení. V Plzni zůstala jen malá jízdní posádka. K očekávanému střetu vojsk na hranicích nakonec nedošlo a až do konce války se větší vojenské události Plzně nedotkly.¹⁵

Konflikt v letech 1756 – 1763, tzv. Sedmiletá válka, do chodu Plzně téměř nezasáhl. Jedinou vážnou událostí byl vpád oddílu Prusů 8. května 1757. Ti sebrali obyvatelům města, co se dalo, potraviny, které nemohli odvézt, spálili. Po dvou dnech řádění zase odtáhli.¹⁶

Nárůst obyvatel města pokračoval i během výše zmíněných válečných událostí. Nebylo to však díky přirozenému přírůstku. Plzeň měla relativně vysokou dětskou úmrtnost. Situaci nepomohl ani hladomor v letech 1771 – 1772, během nějž ve městě zemřelo celkem 650 osob. Stálý růst populace zapříčinila rozsáhlá imigrace. Do města přicházeli lidé z okolních obcí, jiných částí země, nicméně v období po roce 1740 značně vzrostl počet přistěhovalců z Německa (Bavorsko, Mohuč, Stuttgart aj.) a alpských zemí (Tyroly, Rakousy, Štýrsko). Příchod německy mluvících majetných imigrantů a také nových úředníků, měl spolu s postupným poněmčováním městské a krajské správy za následek rychlou germanizaci městské elity.¹⁷

---

¹⁴ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 558-559.

¹⁵ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 560-561.

¹⁶ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 562.

¹⁷ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 564.

Městská samospráva byla v průběhu 18. století postupně omezována. Zhruba od padesátých let byla podřízena dozoru centralistické rakouské byrokracie nových krajských a zemských úřadů¹⁸ (krajský úřad v Plzni sídlil od roku 1751).¹⁹ Docházelo k rozkladu feudálního systému. Bylo odstraněno vrchnostenské podnikání, městské podniky byly pronajaty nebo prodány měšťanům, jako soukromým podnikatelům. Koncem 70. let 18. století byla na plzeňském panství zahájena první pozemková reforma, tzv. raabizace, při níž byla dominikální půda přerozdělena do dědičného nájmu sedlákům vykupujících se z roboty. V 80. letech pak následovalo rušení některých církevních objektů v rámci josefínských reforem, které se dotklo i dvou klášterů v Plzni, dominikánského kláštera a kláštera dominikánek při kostele sv. Anny. 1. listopadu 1788 definitivně zanikla stará měšťanská samospráva, kterou nahradil tzv. regulovaný magistrát s placenými profesionálními úředníky. Začlenění do státní správy bylo tímto dokončeno.²⁰

1.1. Měšťané v době baroka a zdroje obživy

Zjednodušeně je měšťan obyvatel města požívající určitá práva a výsady. Příslušnost k této stavovské vrstvě byla obvykle stvrzována zápisem do oficiálního seznamu, který byl podmíněn vlastnictvím určitého majetku (obvykle dům či jiná nemovitost ve městě) a vycházel z práva daného narozením nebo dlouhodobého pobytu ve městě. Měšťané či tzv. střední třída představovali v rámci barokní společnosti poměrně široké spektrum. Řadili se sem bohatí řemeslníci, kupci, obchodníci, tzv. svobodný stav, bankéři a úředníci, většinou na nižším stupni státní byrokracie. Charakteristickým rysem této vrstvy obyvatelstva byly velké sociální rozdíly a časté bylo i vnitřní napětí a konflikty.²¹

Pro Plzeň a její měšťany byl značným obratem v zaběhnutém pořádku příchod třicetileté války. Vlekly konflikt omezoval trh, ubylo možností k prodeji řemeslných výrobků, zásobování města bylo nejisté, cesty nebezpečné. Měšťané se ve snaze o co největší soběstačnost začali zaměřovat na zemědělskou produkci. Podle berní ruly bylo

---

¹⁸ BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kolektiv. Dějiny Plzně 1, Od počátků do roku 1788. Západočeské nakladatelství, 1965. s. 308.

¹⁹ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 574.

²⁰ BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kolektiv. Dějiny Plzně 1, Od počátků do roku 1788. Západočeské nakladatelství, 1965. s. 308 – 309.

²¹ VILLARI, Rosario. Barokní člověk a jeho svět, Vyšehrad 2004. ISBN 80-7021-683-2, s. 304 – 305.

hlavním zdrojem příjmu většiny měšťanů po válce právě zemědělství.²² Stávající stav komplikovaly i četné průtahy armád (za války celkem 26), vojenské kvartýry (během války dohromady 45) a povinné odvody tzv. porcí - pevně stanovených dávkách potravin a píce nebo v odpovídající peněžní hodnotě.²³ Až s koncem války, když byla obnovena bezpečnost na cestách a pravidelné trhy, se opět začala rozvíjet řemeslná produkce a obchod. Nicméně trend vedlejšího příjmu ze zemědělství mezi měšťany přetrvával.

Od druhé poloviny 17. století dochází k obnově poměrů před stavovským povstáním. Řemeslná výroba se začátkem 18. století nejspíš už vyrovnala předválečnému stavu. V Plzni působilo na 50 specializovaných řemesel, tradiční převahu měla řemesla zaměřená na potravinářská a textilní odvětví, jejichž produkce byla určena hlavně pro lokální trh.²⁴ Kromě pravidelných týdenních trhů (středa, sobota) v Plzni během roku byly čtyři výroční jarmarky a v prvním pololetí se konal speciální dobytčí trh. Hlavně na jarmarcích se ve městě objevovali kupci ze vzdálenějších lokalit (Norimberk, Štýrsko), ačkoli byla plzeňská produkce orientovaná hlavně na lokální trh, některé výrobky se vyvážely, především do německých zemí. Exportovalo se sukno (Falc, Švýcarsko), nezpracovaná vlna, obilí, železo a železná ruda.²⁵

Důležité postavení mezi řemesly si udrželo soukenictví. Plzeň byla jedním z šesti měst, kde byl ustanoven cech ovčáků dodávající hlavní výrobní surovinu – ovčí rouno.²⁶ Mezi nejvlivnější cechy i nadále patřil cech soukenický, dále cech řeznický a cech sladovnický. Další potravinářský cech působící ve městě byl cech pekařů a perníkářů, od nichž se roku 1684 oddělil cech mlynářský. Dále v Plzni v druhé polovině 17. století a ve století 18. působily tyto cechy: hrnčířský, kominický, kotlářský, kovářský, kožešnický, koželužský, krejčovský, punčochářský, provaznický, sedlářský, ševcovský, zvanařský a zmiňovaný ovčácký, sdružené cechy zlatnický-konvářský-truhlářský-malířský (1750 se odpojili zlatníci-malíři, přidali se zámečníci-sklenáři-koláři), mydlářský-svíčkařský, uzdařský-řemenářský. Cechovní produkce přetrvávala v soukromém měšťanském podnikání

---

²² MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 544.

²³ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 542.

²⁴ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 572.

²⁵ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 575.

²⁶ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 572.

až do konce 18. století, kdy se v Plzni objevily první manufaktury. Kromě řemeslníků ve městě působili lidé zaměstnaní v odvětví služeb. Například lékárníci, ranhojiči, lazebníci, lékaři nebo kominíci. Další skupinou byli prodejci luxusního zboží jako parukáři či výrobci hracích karet. S rostoucí byrokratizací veřejné správy se ve městě přirozeně nacházela i řada úředníků. Vzdělané osoby nacházely uplatnění v městské správě, u soukromých osob nebo provozovaly vlastní praxi.²⁷

K Plzni patřilo a patří také pivovarnictví. Výnosným byznysem bylo jak pro město samotné, tak pro soukromé měšťanské podnikání. Od devadesátých let 16. století zde fungovaly tzv. přednostní várky. Jednalo se o *nadpočet varů, na které měli nárok členové městské rady jako další formu odměny za výkon funkce*. V polovině 17. století došlo ke koncentraci většiny várek do rukou městských elit, rozšířil se počet těch, kdo měli na přednostní várky právo. Nově to byli obecní starší, vyšší členové městské kanceláře, sladovníci, řezníci a vdovy po radních. Soukromým várkám sloužily zejména pronajímané obecní pivovary na předměstí. Kvůli ničení předměstí během třicetileté války řada plzeňských pivovarů zanikla a následně byla obnovena jen hrstka. V roce 1672 ve městě byly nejspíše už jen čtyři pivovary (další stály při dominikálních dvorech). Dva obecní, jeden zádušní a jeden měšťanský.²⁸

2. Augustonové

Členové stavitelské rodiny Augustonů patřili ke katolické imigraci z Itálie. Prvním Augustonem, který přišel do Plzně a usadil se zde, byl Jakub Auguston starší.²⁹ Původně do města přišel za účelem stavby plzeňského opevnění, ale jeho význam spočívá hlavně v založení stavební dílny, která svého vrcholu dosáhla za působení Jakuba Augustona mladšího.³⁰

Jakub Auguston starší, původem Vlach, do Plzně přišel ke konci roku 1660 a rozhodl se zde usadit. Mezi plzeňské měšťany byl přijat 30. ledna 1661 a postupně začal získávat na váženosti, byl členem komise tzv. „paumistrů“, tedy komise starajících

---

²⁷ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 573 – 574.

²⁸ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 580.

²⁹ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 552-553.

³⁰ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 616.

se o stavební vzhled města. Svou pozici si upevnil sňatkem s bohatou nevěstou Alžbětou Rosalíí Hanovou z Hanu, 31. července 1696 v kostele u sv. Mikuláše poblíž Plzně. Na konci 17. století probíhaly úpravy františkánského konventu pod vedením Jakuba Augustona staršího, součástí prací pro františkány nejspíše byla i výstavba kaple sv. Antonína v klášterním kostele Nanebevzetí Panny Marie. Dlouho se předpokládalo, že byla dílem stavitelova synovce, ale podle nejnovějších zjištění Ireny Bukačové se zdá, že kaple vznikla už v roce 1659.³¹ Jakub Auguston starší začal s barokní přestavbou města, mnohem slavnějším architektem baroka se však stal jeho synovec Jakub Auguston mladší. Za strýcem přijel z Říma a spolupracovali spolu až do smrti Jakuba Augustona staršího 2. července 1701. Jakub Auguston st. byl pohřben v kostele u františkánů v Plzni.³²

Kdy a kde se Jakub Auguston mladší, nejvýznamnější člen plzeňských Augustonů, narodil, se zatím neví. Podobně není známo ani kde se vyučil, nebo které části Evropy navštívil. Jako štukatér italského původu je v Plzni doložen až roku 1692, kdy se stal plzeňským měšťanem (později také členem sboru obecních starších). Nicméně do Plzně přišel mnohem dříve, přestože o jeho stavební činnosti nejsou záznamy. Za jednu z jeho prvních prací se považuje raně barokní interiér kaple sv. Antonína ve františkánském kostele Nanebevzetí Panny Marie, který pravděpodobně vznikl již v roce 1659.³³

Nejspíše ještě jako tovaryš nastoupil do prosperující dílny Jakuba Augustona st., vlastní podnik založil až po strýcově smrti v roce 1701.³⁴ 20. září 1695, se oženil se Zuzanou Krubrovou, dcerou plzeňského truhláře Václava Krubry. Z tohoto manželství vzešlo několik dětí, otcovo řemeslo převzali dva synové, Václav a Jozef.³⁵ Jakub Auguston ml. roku 1697 koupil bývalý Wagnerovský dům (dnes známý jako Gerlachovský dům)³⁶ i s přilehlou parcelou, která sahala až k hradbám, a postupně jej celý přestavěl. Tato přestavba je zároveň prvním dokladem jeho práce v Plzni.³⁷ Po dokončení v podstatě mohl sloužit jako ukázka jeho řemeslné zručnosti ostatním měšťanům. Kromě

---

³¹ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 616.

³² FÜRBAACH, František. Jakub Auguston starší a mladší. Stručný životopisný náčrt. Plzeň, 1951. s. 1.

³³ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 571.

³⁴ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 616.

³⁵ FÜRBAACH, František. Jakub Auguston starší a mladší. Stručný životopisný náčrt. Plzeň, 1951. s. 1.

³⁶ Viz. Obrazová příloha č 1.f

³⁷ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 616.

architektonické činnosti se Jakub Auguston ml. věnoval i spekulaci s pozemky a nemovitostmi. Roku 1727 koupil chalupu na předměstí a zbudoval zde hospodářský dvůr, který v průběhu let rozšiřoval.³⁸ V samotné Plzni ale nějaké významnější stavitelské počiny začíná Auguston realizovat až kolem roku 1710. První zakázky, které zpracovával, získal od církve a eráru, nikoli jednotlivých měšťanů. Příkladem je bývalá solnice v Sedláčkově ulici č. p. 258, která vznikala po roce 1710 na místě dvou starších domů (v roce 1963 byla stržena). Zhruba ze stejného období (kolem roku 1710) je budova arciděkanství na náměstí Republiky³⁹, která patří mezi nejkrásnější barokní památky v Plzni. Vznikla na místě původního farního objektu, který zde stál již ve středověku a nejspíše byl z velké části zahrnut do novostavby. Další zakázkou od církve se stal velký projekt konventu kláštera dominikánek v Plzni. Pro tento klášter Jakub Auguston ml. pracoval bezmála 20 let, od jeho založení až do výstavby klášterního kostela. Stavba konventu probíhala v letech 1712 – 1714 a v původní podobě se dochovalo dodnes jen průčelí do Bezručovy ulice.⁴⁰ Klášterní kostel sv. Anny⁴¹ stavěný od roku 1735, je vyvrcholením architekta díla a zároveň jediným nově postaveným kostelem uvnitř plzeňských hradeb.⁴²

Podle berního přiznání z roku 1714 byl Jakub Auguston ml. jediným stavitelem v Plzni a zároveň největším podnikatelem.⁴³ Dochované zprávy z roku 1714 uvádí, že u něj pracovalo sedm nebo osm tovaryšů, kdežto pro jiné velice významné dílny v Plzni pracovali maximálně dva nebo tři.⁴⁴ Jeho činnost se neomezovala pouze na Plzeň, ta v 18. století byla ještě poměrně malá. Plzeň dle údajů z roku 1714 čítala 279 domů a 3 175 obyvatel, s předměstími celkem 3 722 obyvatel. Augustonově tvorbě jednoduše nestačila.⁴⁵ Mimo Plzeň realizoval mnohé stavby, uvedu alespoň některé. Nový kostel sv. Blažeje ve Starém Plzenci, jehož základní kámen byl položen roku 1702 nad Úslavou ve Starém Plzenci. Kostel sv. Blažeje se nedočkal ani sta let existence, byl zrušen při

---

³⁸ FÜRBAACH, František. Jakub Auguston starší a mladší. Stručný životopisný náčrt. Plzeň, 1951. s. 3.

³⁹ Viz. Obrazová příloha č. 2.

⁴⁰ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 618-619.

⁴¹ Viz. Obrazová příloha č. 3.

⁴² MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 599.

⁴³ FÜRBAACH, František. Jakub Auguston starší a mladší. Stručný životopisný náčrt. Plzeň, 1951. s. 2.

⁴⁴ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 620.

⁴⁵ FÜRBAACH, František. Jakub Auguston starší a mladší. Stručný životopisný náčrt. Plzeň, 1951. s. 2.

Josefinských reformách a postupně úplně zanikl.⁴⁶ Roku 1727 pověřila městská rada Jakuba Augustona renovací dýšinské fary a obehnaním tamního hřbitova okolo kostela novou hradbou. Ze staveb sakrálních to byl ještě například kostel sv. Víta v Dobřanech, stavěný v letech 1727 – 1734. Také je autorem několika zámků. Zámek Příchovice vznikl v letech 1712 – 1714, zámek v Trpístech byl dokončen kolem roku 1729 a zámek Malesice s datem dokončení kolem roku 1730.⁴⁷

Dvacátá léta 18. století byla neplodnějším stavitelovým obdobím. Spadá sem například práce pro plzeňské františkány. Konvent kláštera byl v letech 1720 – 1722 rozšířen o západní křídlo a upraveny byly i fasády do klášterní zahrady. Dále v letech 1723 – 1724 bylo vystavěno nové vstupní průčelí do kostela Nanebevzetí Panny Marie.⁴⁸

Z prací pro měšťany bych ráda vyzdvihla především dva objekty, dodnes stojící Mestlův dům a zaniklý Guldenerův dům. Mestlův dům⁴⁹, č. p. 25 na rohu ulic Dominikánské a Malé se dochoval v podobě získané barokní přestavbou staršího objektu v roce 1728, kterou si objednal plzeňský primátor František Mestl.⁵⁰ Guldenerovský dům na náměstí Republiky, č. p. 139, takové štěstí neměl. Spíše se jednalo o městský palác než měšťanský dům, vystavěný byl Jakubem Augustonem ml. roku 1731 pro Bartoloměje Guldenera z Lobez a patřil mezi nejvýznamnější a nejoriginálnější barokní památky v Plzni.⁵¹ Původní dům zmizel na počátku 20. století a v roce 1911 na jeho místě vyrostl moderní rohový dům.⁵²

Jakub Auguston ml. zemřel 3. února 1735 a pochován byl v kostele sv. Anny při klášteře dominikánek v Plzni,⁵³ svým posledním a nejvýznamnějším díle. Přestože konvent byl dokončen již roku 1714, na stavbu kostela se kvůli nedostatku financí muselo čekat, nakonec se mohlo začít stavět i díky dotacím, které jeptišky dostaly od města Plzně. Práce

---

⁴⁶ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 604.

⁴⁷ FÜRBAACH, František. Jakub Auguston starší a mladší. Stručný životopisný náčrt. Plzeň, 1951. s. 4.

⁴⁸ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 620-621.

⁴⁹ Viz. Obrazová příloha č. 4.

⁵⁰ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 622.

⁵¹ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 574.

⁵² [Online] Dostupné z URL <<https://www.visitplzen.eu/turista/poznej-plzen/dalsi-zajimava-mista/okoli-namesti-republiky/okoli-namesti-republiky-2.aspx>>

⁵³ FÜRBAACH, František. Jakub Auguston starší a mladší. Stručný životopisný náčrt. Plzeň, 1951. s. 3.

začaly až ve druhé půlce dvacátých let a vysvěcen byl kostel až devět měsíců po stavitelově úmrtí.⁵⁴

Za Augustonova života se v Plzni jen těžko mohla prosadit vedle jeho obrovské dílny nějaká významnější konkurence. Jelikož si stavitel nevychoval žádného schopného nástupce, logicky došlo v Plzni, po jeho úmrtí, k značnému stavebnímu útlumu. Augustonovi synové Václav a Josef a nejspíše i bratr František, nebožtíkovu lukrativní, zavedenou dílnu s dobrým jménem udržovali v činnosti. Dílna se však zaměřovala na méně náročné úpravy měšťanských domů a opakování známých augustonovských motivů.⁵⁵

Syn Václav Auguston, narozený 3. října 1705, byl stejně jako otec stavitelem. Dalo by se říct, že byl otcovou pravou rukou, pomáhal mu na stavbách a občas jej zastupoval, ale nedosahoval otcovy kvality a náročnější práci stavitelskou provozovat nemohl. Zemřel 1. dubna 1785, ve věku 53 let.

Druhý syn Josef Auguston (9. listopadu 1717 – 1784), přestože byl také stavitelem, brzy této činnosti zanechal a začal se věnovat hospodaření. Po otcově smrti zdědil hospodářskou usedlost na plzeňském předměstí. Roku 1743 se stal majitelem otcovského domu č. p. 103, bývalého Wagnerovského, který barokně přestavěl Jakub Auguston ml. roku 1698⁵⁶ (dnes známý jako Gerlachovský dům, jméno získal po skladateli Janu Gerlachovi, který dům vlastnil v 19. st.).⁵⁷ Josef Auguston, byl posledním mužským potomkem Jakuba Augustona ml. Vážený měšťan a městský rychtář zemřel roku 1784 a následně byl pochován v kostele sv. Bartoloměje.

Městské záznamy se zmiňují ještě o dvou členech Augustonovského klanu. Bratru Jakuba Augustona ml., Františku Augustonovi (1671 - 3. dubna 1741) a jeho synu Janovi (1709 - 7. září 1745), kteří byli přijati mezi měšťany roku 1730. František Fürbach se ve své práci domnívá, že pracovali ve službách Jakuba Augustona ml. jako štukatéři.⁵⁸

---

⁵⁴ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 623-624.

⁵⁵ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 627.

⁵⁶ FÜRBACH, František. Jakub Auguston starší a mladší. Stručný životopisný náčrt. Plzeň, 1951. s. 3-4.

⁵⁷ [Online] Dostupné z URL < <https://pamatkovykatalog.cz/mestsky-dum-gerlachovsky-15051231> >

⁵⁸ FÜRBACH, František. Jakub Auguston starší a mladší. Stručný životopisný náčrt. Plzeň, 1951. s. 4.

3. Kleové z Roudné

Kleové z Roudné byli starousedlíky, pocházeli z tvrze jménem Roudná, která stávala na levém břehu Mže, naproti dnešní papírně v Bukovci za Bílou Horou (zanikla na přelomu 15. a 16. st.).⁵⁹ Kleové z Roudné patřili k významným plzeňským rodinám ještě před vypuknutím třicetileté války a toto postavení mezi elitami města si dokázali udržet i po konci války.⁶⁰

Jan Václav Kleo z Roudné (před 1600 – 1626/27), pocházející z rodiny učitele městské školy, byl členem městské rady a také plzeňským primátorem (v letech 1603 až 1604 a 1611). Jan Václav Kleo z Roudné se nevěnoval jen správě města, ale také ho lze považovat za literárního tvůrce dobou činnosti řadícího se do tzv. protireformačního období. Zmínit mohu například jeho latinský projev, se kterým vystoupil bezprostředně po odchodu Mansfeldových oddílů z Plzně, *Arcus triumphalis* (Vítězný oblouk, 1621), jehož přesný celý název přeložený do češtiny zní „Vítězný oblouk za prokázanou šlechtetnost, statečnost a věrnost, sklenutý skrze Václava Jana Klea z Roudné na věky dobré pověsti nejjasnější a nanejvýš proslulé městské rady i vznešených a mimořádně vážených pana primátora a ostatních konšelů, chvalně vynikajících právě tak odhodlaností jako vzdělaností, nevyjímaje ani rychtáře, starší a vůbec celé královské, věrné a katolické město Plzeň“.⁶¹

Také další člen rodiny Kleů z Roudné se stal primátorem, a to Theofil Kleo z Roudné, který funkci zastával v letech 1640–1664.⁶² K úřadu primátora se Theofil Kleo dostal po třicetileté válce a stal se tak hlavní osobou, která řídila obnovu města. Roku 1650 rozšířil rodinný majetek koupí svobodného statku Újezd nad Mží.⁶³

---

⁵⁹ BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kolektiv. Dějiny Plzně 1, Od počátků do roku 1788. Západočeské nakladatelství, 1965. s. 151.

⁶⁰ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 534.

⁶¹ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 707, 711.

⁶² MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 708.

⁶³ BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kolektiv. Dějiny Plzně 1, Od počátků do roku 1788. Západočeské nakladatelství, 1965. s. 229.

4. Mestlové

Mestlové patřili k elitám města především v 1. polovině 17. století, ale významným rodem zůstali i ve století 18.⁶⁴ Pomyslného vrcholu ve společenské hierarchii dosáhl rod osobou Františka Mestla, coby měšťana a primátora Plzně. Roku 1728 si nechal zbudovat na rohu ulic Dominikánské a Malé výstavní dům nesoucí číslo popisné 25, který vznikl přestavbou staršího objektu Takzvaný Mestlův dům patří k nejpůsobivějším barokním památkám v Plzni. Dochoval se v téměř původní podobě, jen v 20. století bylo přidáno dvouramenné schodiště (asi 1925), protože byla snížena úroveň Dominikánské ulice. Autorem přestavby se stal žádaný plzeňský architekt Jakub Auguston.⁶⁵

V době působení Františka Mestla coby primátora (v úřadu 1720 - 1734), do Plzně zavítala renovační komise, která měla vyšetřit poměry v Plzni, zejména přezkoumat špatnosti v plzeňské samosprávě a provést nápravu. Úpravy se měly dotknout hospodářské, berní, politické a soudní složky městské samosprávy. Renovační komise se situací v Plzni zabývala od září 1734 až do roku 1736. Tuto pozornost k Plzni přitáhly stížnosti na zmanipulované hospodaření ve městě a nespokojenost s kroky městské rady.⁶⁶ Hned po svém příjezdu byla renovační komise zaplavena stížnostmi z města i poddanských vesnic, které byly namířeny proti vládnoucímu patriciátu, hlavně pak proti primátorovi Františku Mestlovi, radním Františku Columbanovi a Františku Hanovi. Lidé si stěžovali na špatné fungování plzeňské justice, neoprávněné užívání městských i soukromých pozemků, na neoprávněné používání robot primátorem k práci na jeho dvoře, neoprávněné rozdělování roboty ve prospěch bohatších sedláků atd. Vyšetřování komise potvrdilo oprávněnost těchto stížností, navíc zjistilo špatné hospodaření v městských vrchnostenských podnicích (například rybníční hospodářství značně upadlo), které mělo za následek snížení obecních příjmů. Ještě také bylo zjištěno, že se primátor neoprávněně obohacoval na úkor obce i měšťanů, a proto byl komisí nejprve suspendován a následně 5. října 1734 vyloučen z městské rady. Kromě potrestání viníků, provedla renovační komise také radikální změny v městské správě. Zrušila úřad paumistrů

---

⁶⁴ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 544.

⁶⁵ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 622.

⁶⁶ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 582 – 583.

(komise starající se o stavební vzhled města), zřídila tzv. hospodářské direktorium, v rozhodování nezávislé na městské radě, které spravovalo celé městské hospodářství. Komise také vypracovala podrobné instrukce pro řízení města v oblasti hospodářské, kontribuční, politické, soudní.⁶⁷

5. Mirobellové z Treuhofu

Mirobellové z Treuhofu se mezi nejbohatší měšťany v Plzni dostali díky podnikavému duchu Mikuláše Mirobella, který se roku 1623 usadil v Plzni. Tento soukeník původem z Horšovského Týna⁶⁸ byl především obratný obchodník, který výrazně zbohatl na dodávkách vojsku v době třicetileté války. Pro vojáky sháněl potraviny, víno, látky, kožené výrobky a další potřebné předměty.⁶⁹ Hlavně důstojníci byli náročnými odběrateli, kteří si často žádali sehnání zboží luxusní či lahůdkové, například zahraniční vína.⁷⁰ Za války také obchodnická rodina Mirobellů městu dodávala železo, hlavně poté, co železářny v Rokycanech zpustly.⁷¹ Erb a přídomek z Treuhofu získal Mikuláš Mirobell díky stykům s vlivnými osobami během války a roku 1643 zakoupil svobodný statek Netunice.⁷² Podobně jako jiní bohatí měšťané i Mirobellové měli svůj podíl na zemědělské výrobě, hlavně chovu hovězího dobytka a ovcí.⁷³

To, že se Mikuláši Mirobellovi dařilo, dokazuje i skutečnost, že roku 1642 nechal vlastním nákladem zbudovat hlavní oltář v kostele sv. Mikuláše na vyvýšenině nad řekou Radbuzou. Oltář se dobou svého vzniku řadí k nejstarším barokním dochovaným oltářům v Plzni.⁷⁴

---

⁶⁷ BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kolektiv. Dějiny Plzně 1, Od počátků do roku 1788. Západočeské nakladatelství, 1965. s. 264, 266.

⁶⁸ BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kolektiv. Dějiny Plzně 1, Od počátků do roku 1788. Západočeské nakladatelství, 1965. s. 230.

⁶⁹ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 526.

⁷⁰ BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kolektiv. Dějiny Plzně 1, Od počátků do roku 1788. Západočeské nakladatelství, 1965. s. 235.

⁷¹ BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kolektiv. Dějiny Plzně 1, Od počátků do roku 1788. Západočeské nakladatelství, 1965. s. 255 – 256.

⁷² BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kolektiv. Dějiny Plzně 1, Od počátků do roku 1788. Západočeské nakladatelství, 1965. s. 230.

⁷³ BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kolektiv. Dějiny Plzně 1, Od počátků do roku 1788. Západočeské nakladatelství, 1965. s. 253.

⁷⁴ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 643.

6. Pernerové

Počátek působení zvonařské rodiny Pernerů v Plzni spadá do přelomu 17. a 18. století, kdy do města přišel Jan Perner (1667 – 1760).⁷⁵ Původem byl z Tyrolského Brixenu, ale v českých zemích už nějakou dobu pobýval. Jeho předchozím angažmá byla funkce správce vodotrysků na zámku v Ostrově poblíž Karlových Varů. Odtud přichází spolu se svou manželkou Annou Marií Pernerovou (1668 – 1746) a synem Janem do Plzně.⁷⁶ Jan Perner získal měšťanské právo v roce 1702. Založil ve městě zvonařskou dílnu, která se s postupem času stala jednou z nejvýznamnějších kovoliteckých provozů v Čechách a z její provenience pochází celá řada zvonů nejen pro kostely na západě Čech.⁷⁷ První zvonařskou dílnu zřídil Jan Perner ve svém domě č. p. 17, v dnešní Veleslavínově ulici, který koupil roku 1705.⁷⁸ Právě v této dílně vznikl například roku 1719 velký zvon pro právě přestavovaný kostelík sv. Jiří na Doubravce. Odlitý zvon měl v průměru 1,12 metru a vážil 784 kg.⁷⁹ Stávající prostory ale nestačily, a tak se rodina roku 1722 přestěhovala do prostornějšího domu poblíž náměstí, č. p. 88 v dnešní Pražské ulici. Přesunuta sem byla i zvonařská dílna, která se nacházela na vnitřním dvoře domu po pravé straně.⁸⁰ Janu a Anně Marii Pernerovým se v Plzni narodilo celkem sedm dětí, z toho čtyři synové. Jan Perner byl pohřben spolu s manželkou na hřbitově u kostela sv. Bartoloměje.⁸¹ Rodinný podnik převzal ještě za otcova života jeho syn Josef Perner. Dílnu vedl od roku 1741 až do roku 1768, kdy zemřel.⁸²

Josef Perner (1714 – 1768) byl v době, kdy se postavil do čela zvonařské dílny již ženatý a měl několik dětí. Jeho manželkou se stala 13. září 1740 dcera plzeňského koželuha Anna Alžběta Strohlová (1724 – 1797), tehdy šestnáctiletá (Josefovi v té době bylo dvacet šest let). Josef Perner byl schopným obchodníkem a hospodářem a za svůj

---

⁷⁵ AMP, Rodinný archiv Pernerů a Zykmondů. Kronika rodu Pernerů I. sign.2 f 51. s. 3.

⁷⁶ AMP, Pozůstalost rodiny Pernerů a Zykmondů, 1714-1968. Inventář, archivní pomůcka č. 205. s. 1.

⁷⁷ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 696.

⁷⁸ AMP, Rodinný archiv Pernerů a Zykmondů. Kronika rodu Pernerů I. sign.2 f 51. s. 3.

⁷⁹ LÁBEK, Ladislav. Od "Spravedlnosti" ku kostelu sv. Jiří pod Pecihrádkem, Plzeň, 1926. s. 29.

⁸⁰ HUČKA, Jan. Zvonařské dílny rodiny Pernerů v Plzni, Z dějin hutnictví 33. Národní technické muzeum Praha, 2003. s. 97.

⁸¹ AMP, Rodinný archiv Pernerů a Zykmondů. Kronika rodu Pernerů I. sign.2 f 51. s. 3.

⁸² MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 696.

život značně rozšířil rodinné jmění. Vlastnil skupinu zahrad poblíž dnešních Kopeckého sadů ve vnitřním městě a později mu připadl i dům rodiny Stohlových v Perlové ulici.⁸³

Manželé spolu měli osm synů a šest dcer.⁸⁴ Většina zemřela krátce po narození, nebo se o jejich životě moc neví. Dcera Barbora se dobře provdala roku 1786 a stala se matkou pozdějšího purkmistra Františka Vanky.⁸⁵ Nejstarší syn Josefa Pernerera, Jan Josef (1747-1804), se u otce vyučil zvonařem a po jeho smrti v roce 1768 odešel z Plzně. Pracoval v zahraničí, po návratu do Čech zakotvil v Českých Budějovicích, kde roku 1722 přijal místo ve zvonařské dílně Antonína Pögla. Oženil se zde s Františkou Hermannovou.⁸⁶ Perneři působili v Českých Budějovicích až do roku 1946, po poválečném odsunu odešli do Pasova, kam přesunuli i zvonařskou dílnu, která funguje dodnes.⁸⁷

Po smrti Josefa Pernerera se Anna Alžběta brzy provdala za zvonaře Jakuba Viléma Seitze (1744 – 1793), který pocházel z pražské rodiny zlatníků Seitzů.⁸⁸ Jakub Vilém Seitz byl zručným zvonařem a dobrým obchodníkem. Jako první z majitelů pernerovské dílny začal s výrobou požárních stříkaček a vodních čerpadel.⁸⁹ Hojně rozšířil už tak velké bohatství zvonařské rodiny. Roku 1776 se stal majitelem pozemků pod hřbitovem sv. Mikuláše, ke kterým patřila i kaple zasvěcená pražskému Jezulátku (kaple „U Ježíška“).⁹⁰ V roce 1773 začal postupně přestavovat a rozšiřovat starou slévárnu, která stála v prostoru mezi vnitřním a vnějším pásmem plzeňských hradeb, mezi Saskou a Pražskou branou. Do nových prostor pak přestěhoval zvonařskou dílnu.⁹¹ Nevlastního syna Petra Pavla Pernerera zde vyučil zvonařem, a jelikož sám neměl vlastní mužské potomky (pouze dceru Annu Františku), stanovil Petra Pavla svým dědicem. Jakub Vilém Seitz zemřel 17. listopadu 1793 a byl jako první člen zvonařské rodiny pohřben v kapli „U Ježíška“.^{92 93}

---

⁸³ AMP, Rodinný archiv Pernerů a Zykmondů. Kronika rodu Pernerů I. sign.2 f 51. s. 3.

⁸⁴ AMP, Rodinný archiv Pernerů a Zykmondů. Kronika rodu Pernerů I. sign.2 f 51. s. 5.

⁸⁵ MARTINOVSKÝ, Ivan a kol., Dějiny Plzně v datech. Od prvních stop osídlení až po současnost, Praha 2004. IBSN 80-7106-723-7. s. 126.

⁸⁶ PERNEROVÁ-ZYKMUNDOVÁ, Luisa, Zvonařská rodina Pernerů v Plzni. Plzeň, 1914. s. 12.

⁸⁷ HUČKA, Jan. Zvonařské dílny rodiny Pernerů v Plzni, Z dějin hutnictví 33. Národní technické muzeum Praha, 2003. s. 97.

⁸⁸ Archiv města Plzně, Pozůstalost rodiny Pernerů a Zykmondů, 1714-1968. Inventář, archivní pomůcka č. 205. s. 1.

⁸⁹ HUČKA, Jan. Zvonařské dílny rodiny Pernerů v Plzni, Z dějin hutnictví 33. Národní technické muzeum Praha, 2003. s. 97.

⁹⁰ Archiv města Plzně, Pozůstalost rodiny Pernerů a Zykmondů, 1714-1968. Inventář, archivní pomůcka č. 205. s. 1.

⁹¹ PERNEROVÁ-ZYKMUNDOVÁ, Luisa, Zvonařská rodina Pernerů v Plzni. Plzeň, 1914. s. 12.

⁹² LÁBEK, Ladislav. Čtení o kostelíku „U Ježíška“. Plzeň, 1936. s. 29.

Petr Pavel Perner (1764 – 1848) po otčímovi zdědil veškerý rodinný majetek a stal se dalším pokračovatelem zvonařské tradice. Jako tehdejší majitel kaple „U Ježíška“ roku 1797 získal oficiální povolení zřídit zde rodinnou hrobku Pernerů. Ta ale zde zřejmě byla vybudována již dříve.⁹⁴ Kaple se dostala do majetku zvonaře Petra Pavla v roce 1794, po smrti jeho otčima Jakuba Viléma Seitze. Nový majitel se rozhodl stavbu rozšířit. Kaple byla přestavěna na kostelík zasvěceného kultu Nejsvětějšího jména Ježíš, který se do paměti lidí zapsal jako kostel U Ježíška. Svatostánek byl rozšířen o již zmiňovanou rodinnou hrobku, navíc se také kostel dočkal nové rozměrnější kaple, která je připojena kolmo k východní stěně původního objektu. Autorem těchto úprav je Antonín Barth.⁹⁵ Petr Pavel Perner se oženil 27. ledna 1795 s Alžbětou (1764 – 1845) rozenou Walterovou, která do té doby byla jednou ze služebných v pernerovském domě.⁹⁶ Měly spolu osm dětí, bohužel většina z nich zemřela velmi brzy. Jediným, kdo se dožil dospělosti, byl syn Václav (1803–1869).⁹⁷ Petr Pavel Perner nechal v roce 1803 přestavět rodinný dům č. p. 88 v Pražské ulici na dvoupatrový a do kamenného portálu nechal umístit letopočet a tři zvony (portál⁹⁸ je na místě k vidění dodnes).⁹⁹ Petr Pavel Perner zemřel v prosinci roku 1848 a pohřben byl spolu se svou manželkou, která zemřela o dva roky dříve, v rodinné hrobce v kostele Nejsvětějšího jména Ježíš¹⁰⁰ (v rodinné hrobce bylo pohřbeno mezi roky 1793 –1883 dvacet šest členů rodiny a nejbližších příbuzných).¹⁰¹

Bohatá rodina Pernerů, sňatky provázaná s další zvonařskou rodinou Seitzů, se do podoby Plzně zapsala nejen přestavbami provedenými na kostelíku U Ježíška a pernerovském domě v Pražské ulici. V roce 1783 byl uzavřen z nařízení josefínských reforem, dosud fungující, špitální kostel sv. Máří Magdaleny na Pražském předměstí a i s celým areálem, zrušený hřbitov nevyjímaje, se dostal do držení právě rodiny Pernerů. Pernerové nechali kostel zbořit a na jeho místě vybudovali dnes již neexistující klasicistní

---

⁹³ Viz. Obrazová příloha č. 6

⁹⁴ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 604.

⁹⁵ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 635.

⁹⁶ Archiv města Plzně, Rodinný archiv Pernerů a Zykmondů. Kronika rodu Pernerů I. sign.2 f 51. s. 10 – 11.

⁹⁷ Archiv města Plzně, Rodinný archiv Pernerů a Zykmondů. Kronika rodu Pernerů I. sign.2 f 51. s. 14.

⁹⁸ Viz. Obrazová příloha č. 5

⁹⁹ HUČKA, Jan. Zvonařské dílny rodiny Pernerů v Plzni, Z dějin hutnictví 33. Národní technické muzeum Praha, 2003. s. 97.

¹⁰⁰ Archiv města Plzně, Rodinný archiv Pernerů a Zykmondů. Kronika rodu Pernerů I. sign.2 f 51. s. 14.

¹⁰¹ LÁBEK, Ladislav. Čtení o kostelíku „U Ježíška“. Plzeň, 1936. s. 29 – 30.

obytný dům U Zlatého zvonu, zkráceně známého také jako dům U Zvonu, který byl dokončen někdy před rokem 1789.¹⁰² Parcela, kde byl areál bývalého špitálu, se od té doby nazývá „U Zvonu“¹⁰³. V letech 1871 – 1873 byla „U Zvonu“ realizována další výstavba obytných domů. Soubor činžovních domů musel být kvůli narušené statické po povodních v srpnu 2002 stržen. Celý prostor je dosud prázdný, pouze se zde nachází dočasná parková úprava.¹⁰⁴

7. Platzerové

Sochař Jan Benedikt Platzer (1678 – 1727-31)¹⁰⁵ přišel do Plzně z nedalekého Touškova, kde se narodil, roku 1708. Ještě ten samý rok, 26. října, byl přijat mezi plzeňské měšťany a brzy na to se oženil s Kateřinou, dcerou měšťana a majitele dvou domů Jiřího Lenka. Tento sňatek mu jistě dopomohl ke zvýšení životního standardu.¹⁰⁶ Z Manželství Jana Benedikta Platzera s Kateřinou se narodilo celkem pět dětí. Čtyři synové (Ignác František 1717, František Augustin 1722, František Vojtěch 1723, Vojtěch Tomáš 1727) a jedna dcera (Kateřina Anna 1719).¹⁰⁷

V počátcích dílny se Platzer nejspíš živil menšími řezbářskými zakázkami, jako bylo například zhotovení dvou postranních oltářů, pro malý vesnický kostel ve Vidžíně, z roku 1716.¹⁰⁸ Nicméně umělcem daleko úspěšnějším na poli českého baroka se stal až jeho syn. Jan Benedikt Platzer měl přímo v Plzni velmi zdatnou konkurenci v podobě Widemannovy dílny. V porovnání s Widemannem nebyl tolik úspěšný ani řemeslně zdatný, nicméně v následujících letech a generacích dosáhla Platzerovská dílna velmi vysoké kvality zpracovaných předmětů. Janu Benediktu a jeho potomkům se tak povedlo vydobýt si své místo v dějinách českého sochařství doby baroka.¹⁰⁹

---

¹⁰² MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 608.

¹⁰³ Viz. Obrazová příloha č. 7

¹⁰⁴ [Online] Dostupné z URL < <http://pam.plzne.cz/objekt/p-uz-u-zvonu?filter=type&type=14&display=list> >

¹⁰⁵ SKOŘEPOVÁ, Zdeňka. O sochařském díle rodiny Platzerů, Příspěvek k dějinám středoevropského sochařství. Praha, 1957. s. 10.

¹⁰⁶ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 646 – 647.

¹⁰⁷ SKOŘEPOVÁ, Zdeňka. O sochařském díle rodiny Platzerů, Příspěvek k dějinám středoevropského sochařství. Praha, 1957. s. 17.

¹⁰⁸ SKOŘEPOVÁ, Zdeňka. O sochařském díle rodiny Platzerů, Příspěvek k dějinám středoevropského sochařství. Praha, 1957. s. 17.

¹⁰⁹ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 646 – 647.

Ještě roku 1713 byl Jan Benedikt Platzer v berním rejstříku zařazen jako neusedlý měšťan, bydlící v chalupě na předměstí, kde měl i svou dílnu. Počátkem roku 1723 koupil za 400 zlatých od tchána dům č. p. 157 v dnešní Bezručově ulici. Dům byl pravděpodobně renesančního původu a ve špatném stavu vyžadujícím opravy. Ty byly nejspíš postupně provedeny během následujících sedmi let, protože když Jan Benedikt zemřel, jeho děti dům prodali za 700 zlatých, tedy za podstatně větší sumu, než za kolik dům sochař koupil.

Nástupcem Jana Benedikta Platzera se stal jeho prvorozený syn František Ignác Platzer (1717 – 1787),¹¹⁰ který patřil k jedněm z nejvýznamnějších představitelů pozdně barokního sochařství v Čechách. Tento významný plzeňský rodák ovšem svou působivou uměleckou činností s rodným městem není téměř vůbec svázán. Jedinou reprezentací jeho tvorby v Plzni představují dvě řezby v nadživotní velikosti. Jedná se o sochy sv. Vojtěcha a sv. Prokopa ze sbírek Západočeského muzea v Plzni. Plastiky byly původně vytvořeny pro kostel sv. Mikuláše na Starém městě v Praze a do Plzně se dostaly až později.¹¹¹

Po smrti Jana Benedikta Platzera nejspíš byla dílna zrušena, protože se vdova znovu neprovdala za dalšího sochaře. Není známo, u koho František Ignác dokončil své sochařské vzdělání, ale jako pravděpodobný mistr se jeví Lazar Widemann. Někdy na přelomu let 1741, 1742 nastoupil na vídeňskou akademii už jako vyučený sochař, aby rozšířil svoji výtvarnou zručnost. Na akademii patřil k nejlepším žákům, během studií se podílel na výzdobě císařských náhrobků v hrobce u Kapucínů. Konkrétně dostal za úkol zhotovit z černého mramoru dvouhlavého orla jako schránku pro zesnulou císařovnu Vilemínu Amalii, manželku Josefa I.

Roku 1743 se František Ignác vrátil do Čech. Nezamířil však už do rodné Plzně, ale do Prahy. Zde se roku 1744 oženil s vdovou po řezbáři Matěji Schönherrovi, Annou Schönherrovou čímž zároveň převzal opuštěnou dílnu. Rok 1744 se tak stává počátkem Platzerovské pražské dílny, kde vznikají jeho nejlepší práce. V Praze zůstal až do své smrti v roce 1787.

---

¹¹⁰ SKOŘEPOVÁ, Zdeňka. O sochařském díle rodiny Platzerů, Příspěvek k dějinám středoevropského sochařství. Praha, 1957. s. 10

¹¹¹ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 655, 656.

Velkým zadavatelem byla například rodina Černínů, pro niž začal František Ignác pracovat během zařizování hradčanského paláce¹¹² a nového zámku v Hoříně. Sochařskou výzdobou opatřil i několik dalších šlechtických paláců – Schwarzenberský palác, palác Kinských, malý Buquoyský palác (dnešní francouzské velvyslanectví). Dalšími zadavateli zakázek byla církve, velké kláštery jako Strahovský premonstrátský klášter, Zbraslavský cisterciácký klášter či klášter v Teplé. Dále pak malostranští jesuiti (kostel sv. Mikuláše) a staroměstští serviti. Kromě toho pracoval i pro Pražský hrad, kde je autorem sochařské výzdoby pro tereziánskou novostavbu a také upravované staré části hradu. Jeho sochy bychom našli i na arcibiskupském paláci v Praze či na zámku v Dobříši, Chudenicích, Lysé nad Labem nebo zámku Bečváry.¹¹³

8. Scriboniové z Horšova

Patricijská rodina Scriboniů z Horšova do Plzně přesídlila z Horšovského Týna roku 1598. Jejich sídlem v Plzni se stal takzvaný Scriboniovský dům, který se nacházel na náměstí Republiky, č. p. 94 (zbořen 1908). Do renesanční podoby dal tento dům po roce 1588 přestavět Jan Scribonius z Horšova. Byl to doktor práv a významný úředník pražského arcibiskupství. Právě díky svým vlivným kontaktům, byl přijat roku 1588 za plzeňského měšťana. Scriboniové byli skutečně významnou a bohatou rodinou, důkazem může být i skutečnost, že si mohli dovolit financovat výstavbu nové kaple. Jan Scribonius z Horšova spolu se svou manželkou Esther nechal roku 1611 od základů vystavět novou kapli Nejsvětější Trojice, která rozšířila půdorys františkánského kostela Nanebevzetí Panny Marie.¹¹⁴ Jan Scribonius byl uložen k poslednímu odpočinku právě v kapli Nejsvětější Trojice v areálu františkánského kláštera. Jeho, v kapli se nacházející, náhrobek je typickým příkladem tehdejších humanistických tendencí odrážejících se ve výtvarném umění v Plzni.¹¹⁵

V letech 1591 až 1623 zasedal Jan Scribonius v městské radě, ale také se zabýval obchodem. Když byla Plzeň dobyta vojsky generála Petra Arnošta hraběte z Mansfeldu

---

¹¹² Viz. Obrazová příloha č. 8.

¹¹³ SKOŘEPOVÁ, Zdeňka. O sochařském díle rodiny Platzerů, Příspěvek k dějinám středoevropského sochařství. Praha, 1957. s. 37 – 64.

¹¹⁴ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 445-446.

¹¹⁵ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 521.

21. listopadu 1618, byl Jan Scribonius z Horšova spolu s dalšími měšťany a zároveň členy plzeňské městské rady z počátku vězněn jako rukojmí, jako pojistka proti případnému spiknutí proti mansfeldské posádce.¹¹⁶ Živit Mansfelda a jeho vojsko bylo pro Plzeň obrovskou zátěží, postupně se město značně zadlužilo. Jméno radního Scribonia najdeme, spolu se jménem tehdejšího primátora Wolfingara, na dochovaném opisu dlužního listu z října 1620.¹¹⁷

Koncem října roku 1622 se na další jednání o finanční situaci Plzně do Prahy vydali zástupci plzeňských rodin, mezi nimi i Karel Scribonius z Horšova. Předmětem těchto jednání mělo být zaplacení stávajících dluhů a získání nových půjček. Jelikož se náročná jednání v Praze protahovala a rostly tak náklady na ubytování, bylo rozhodnuto, že Scribonius se vrátí zpět do Plzně a další jednání povede Šebestián Riegler, pozdější purkmistr. Jak celé jednání dopadlo, se bohužel neví, jelikož text dochované relace adresované plzeňskému purkmistrovi a radě města, která pojednává o této cestě, se odkazuje na chybějící přílohy.¹¹⁸

Roku 1626 převzal Karel Scribonius do správy rodinný měšťanský dům č. p. 94. V muzejních sbírkách Západočeského muzea se nachází čtveřice neglazovaných kachlů s reliéfním rodovým znakem Scriboniů z Horšova¹¹⁹ a také se na nich objevuje právě jméno Karla Scribonia. Podoba a typ dochovaných kachlů odkazuje na přítomnost renesančních kamen, které mimo praktické funkce plnily i funkci reprezentativní. Tato kamna jsou dokladem prestiže a vysokého postavení obchodnické rodiny ve městě, které si udržely i během třicetileté války.¹²⁰ Ve Scriboniovském domě stojícím na náměstí se na konci roku 1633 ubytoval císařský generalissimus Albrecht z Valdštejna, který se v Plzni rozhodl, se svým vojskem a také velmi početným doprovodem, přezimovat. Zůstal zde od 7. až 10. prosince 1633 (neví se, kdy přesně do Plzně dorazil) do 22. února 1634.¹²¹

---

¹¹⁶ [Online] Dostupné z URL< <http://www.plzenskedvorky.cz/default/dvorek/25>>

¹¹⁷ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 510.

¹¹⁸ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 515-516.

¹¹⁹ Viz. Obrazová příloha č. 9.

¹²⁰ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 462, 463.

¹²¹ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 521-523.

Jindřich Scribonius, byl strýcem Jana Scribonia, plzeňského radního. Jindřich Scribonius (narozen okolo roku 1510-1520 v Horšovském Týně, zemřel 13. 1. 1586 v Praze)¹²² v Plzni působil ve 30. a 40. letech 16. století jako učitel na městské škole,¹²³ byl teolog, stoupenec jezuitů, psal náboženskou literaturu.¹²⁴ Od roku 1549 byl kanovníkem svatovítské kapituly, od roku 1549 proboštem a mezi lety 1556 a 1561 působil jako administrátor arcibiskupství.¹²⁵

S rodem Scriboniů z Horšova je svázána i osoba Matouše Augusta Kacerovského (později získal predikát z Greifenthalu), který pocházel z Domažlic. V Plzni se usadil v roce 1635 a ve městě uzavřel velmi výhodný sňatek s bohatou vdovou po Jindřichu Scriboniovi z Horšova.¹²⁶

9. Stehlíkové z Čeňkova a Treustadtu

Stehlíkové z Čeňkova a Treustadtu byli jednou z významných plzeňských rodin již před třicetiletou válkou. V Plzni prokazatelně usedlí od 15. století, původně to byla chudá rybářská rodina z předměstí, ale roku 1598 se stali rodinou erbovní s predikátem z Čeňkova a během třicetileté války dosáhl Bartoloměj Stehlík, zbohatlý obchodem se sukny a plátny, rytířského titulu z Treustadtu.¹²⁷ Stehlíkům se podařilo uhájit své výsadní postavení v průběhu války a po jejím konci využili kroků, ke kterým muselo město přikročit, ve svůj prospěch.¹²⁸ Plzeň v té době kvůli obrovskému zadlužení přistoupila k odprodeji některých částí svého panství. Jednalo se o odlehlejší a osamocená místa, která městu příliš nevynášela. V roce 1633 město prodalo ves Kozolupy za 4 900 kop míšenských grošů plzeňskému radnímu Bartoloměji Stehlíkovi z Čeňkova a Treustadtu a jeho ženě Juditě. V roce 1637 pak ještě přikoupil Nevřeň, v té době vypálenou, za 900

---

¹²² [Online] Dostupné z URL < <https://biblio.hiu.cas.cz/authorities/380451?locale=cs> >

¹²³ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 478.

¹²⁴ [Online] Dostupné z URL < <https://biblio.hiu.cas.cz/authorities/380451?locale=cs> >

¹²⁵ [Online] Dostupné z URL < <https://kpmk.eu/index.php/svatovitska-kapitula/clenove-kapituly/12-3-stav-knihovny-ve-20-stoleti> >

¹²⁶ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 534.

¹²⁷ BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kolektiv. Dějiny Plzně 1, Od počátků do roku 1788. Západočeské nakladatelství, 1965. s. 229.

¹²⁸ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 534.

kop míšenských grošů.¹²⁹ Do roku 1642 přikoupil ještě Luhov a Třebobuzy. Stehlíkům z Čeňkova a Treustadtu také patřil Újezd a Bukovec, které vyženil Matouš Stehlík sňatkem s členkou erbovní rodiny Stecherů ze Sebenic.¹³⁰

Asi nejvýznamnějším členem rodu v období 17. a 18. století byl Fabián Stehlík z Čeňkova a Treustadtu. Narodil se roku 1727 a zemřel v roce 1791.¹³¹ Jeho sídlem byl měšťanský dům v dnešní Sedláčkově ulici č. p. 249, který byl v období baroka přestavován. Dochoval se nám však pouze vstupní kamenný portál z roku 1755, který byl druhotně osazen na budově krajské knihovny ve Smetanových sadech. Pravděpodobně se jedná o práci některého z následovníků augustonovské tradice v kraji.¹³² Fabián Stehlík z Čeňkova a Treustadtu byl plzeňský měšťan, radní, městský syndikus (zplnomocněný zástupce, představitel), zajímal se o historii, věnoval se sbírání listin, různých materiálů a také opisům. Nebyl jediný z rodiny Stehlíků, který byl literárně činný. Jeho praděd Šimon Petr, syn Kašpara Ladislava, ve své závěti z roku 1640, odkázal klášteru františkánů v Plzni 68 svazků. Dvacet devět svazků tvořila právnická literatura, další knihy se týkaly medicíny a přírodních věd.¹³³ Literárně činní bylo i jeho strýcové Theofil Bartoloměj (děkan v Rožmitálu pod Třemšínem) a Matouš Theofil (opat kláštera v Rajhradu, přímý předchůdce Josefa Bonaventury Pitra). Fabián Stehlík vytvořil zajímavý soubor opisů listin a dalších materiálů. Shromažďoval historický a listinný materiál, který se týkal Plzně a Čech. Pořizoval opisy a citace z knih. Jedním z děl, které přepsal, je například *Historii regni Bohemiae* Jana Skály Dubravia nebo *Historický kalendář* Prokopa Lupáče z Hlavčova či text Balbínovy *Rozpravy krátké, ale pravdivé* (známa je spíš pod názvem *Obrana jazyka slovanského, obzvláště českého*, tento název ji dal editor František Martin Pelcl). František Martin Pelcl vydal *Obranu* v roce 1775, ale okamžitě byla cenzurována. Po této události byl Fabiánu Stehlíkovi tajně půjčen spis *Rozpravy krátké, ale pravdivé*. Z hlediska následných událostí bylo přepsání textu rukopisů kronik Vincenta a Jarlocha, Kosmových pokračovatelů, které byly uloženy na Strahově, činem záslužným. Později totiž

---

¹²⁹ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 542.

¹³⁰ BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kolektiv. Dějiny Plzně 1, Od počátků do roku 1788. Západočeské nakladatelství, 1965. s. 229.

¹³¹ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 710.

¹³² MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 627.

¹³³ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 712.

z Vincentova rukopisu bylo vyříznuto 11 listů, takže díky přepisu, který Stehlík pořídil, se nám zachovala kronika v originálním znění. Fabián Stehlík nepořizoval pouze různé opisy. Mnohé z nich jsou opatřené poznámkami, které mají svůj význam, jako další zdroj informací. Soubor Stehlíkových cenných opisů zůstal pouze v podobě rukopisných listů. Nikdy nebyl vydán a Fabián Stehlík s ním dál nijak nepracoval. Přestože nebyl zpracován jako publikace, jedná se o velmi cenný a výjimečný soubor materiálů, poskytující přístup k informacím, které byly v originálních pramenech ztraceny.¹³⁴ Soubor vytvořený Fabiánem Stehlíkem se nachází v Archivu města Plzně, fond Rodinného archivu Stehlíků.¹³⁵

10. Tannerové

Podobně jako řada dalších plzeňských měšťanských rodů, i Tannerové se zařadili mezi výkvět města v polovině 17. století, chopili se příležitostí, které nabízela doba. Z tohoto rodu pocházely dvě zajímavé osobnosti. Prvním z nich byl významný barokní historiograf, velmi vzdělaný jezuita (získal dva doktoráty, z teologie a filozofie), pedagog Jan Bartoloměj Tanner (1623 – 1694), pro Plzeň významný především sepsáním dějin Plzně – *Historia Urbis Plsnae*.^{136,137} Tím druhým je jeho mladší bratr Matěj, taktéž jezuita, pedagog a spisovatel. Bratři Jan Bartoloměj a Matěj, se narodili manželskému páru Matěji Tannerovi staršímu a Alžbětě rozené Šedivcové.¹³⁸ Matěj Tanner st. nebyl jen bohatým měšťanem, ale také plzeňským konšelem, tedy členem městské rady (byl jedním z měšťanů podporující riskantní plán na zbavení se mansfeldské posádky násilím viz. *Jan Rudolf Wolfinger z Wolfspachu a Ploskovic*).

Jan Bartoloměj Tanner se narodil 17. srpna roku 1623 do patricijské plzeňské rodiny, byl starším bratrem protireformačního kazatele Matěje Tannera. Již v osmnácti

---

¹³⁴ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 710.

¹³⁵ [Online] Dostupné z URL

<https://digiarchiv.plzen.eu/vademecum/VysledekBean.action?show=&_sourcePage=1bImmGrz06EPbFisNq4x1RtCQGHLYi2n-vsR6bTnQyue6rpFrFz0d_mWWAeZd3rv6NUMKNqR0vB_6KG7_MumJvm2JcLBZb-g9NpB9I8Zmoo%3D&pagerCompStateId=PAGER_RESULT&xid=2289cb676ab4d96f372f3e31dba097a1&entityType=10060&paginatorCompStateId=PAGINATOR_RESULT&rowPg=0>

¹³⁶ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 544.

¹³⁷ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 309.

¹³⁸ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 488.

letech, roku 1641, vstoupil do jezuitského řádu. Noviciát absolvoval v Brně, ale za studiem se přesunul do pražského Klementina. V průběhu svého života působil jako pedagog na jezuitských kolejích v Praze a Olomouci, byl děkanem teologických fakult v obou městech.¹³⁹ Klementinum opustil v roce 1644, když ho povolali do Olomouce. V letech 1665 až 1670 vykonával pozici duchovního představeného mariánské kongregace při olomoucké akademii. Zároveň s tím v období let 1668 - 1673 zastával úřad knihovníka university v Olomouci.¹⁴⁰ Během svého působení v Olomouci byl děkanem tamní teologické fakulty, kancléřem olomoucké jezuitské koleje, později jejím prefektem ve Vratislavi.¹⁴¹ V období jednoho roku (1674 – 1675) s ním probíhal utajený heretický proces. Aniž znal konkrétní důkazy, byl obviněn z šíření bludů. Celá věc se řešila v Římě. V Tannerův prospěch zasahovali císař Leopold I. i pražský arcibiskup. Obvinění byla nakonec anulována.¹⁴² V Olomouci nakonec trvale nezůstal, vrátil se do Prahy. I zde působil na univerzitě, dále také pracoval v úřadu regenta knihovny konviktu sv. Bartoloměje, děkana teologické fakulty a byl zpovědníkem pražského arcibiskupa Jana Bedřicha z Valdštejna. Jan Bartoloměj Tanner patřil k významným osobnostem české barokní literární tvorby, a to především v oblasti dějepisectví. Zajímal se o historii i genealogii, tiskem vydal například historii rodu Valdštejnů a Šternberků. Psal latinsky, česky a německy. Se svým mladším bratrem Matějem se věnoval misijní činnosti, společně podnikali misionářské výpravy, jmenovitě na území Těšínska. Byl hlavním iniciátorem výstavby 44 výklenkových kapliček lemujících poutní cestu z Prahy do Staré Boleslavi.

Mezi nejslavnější práce Jana Bartoloměje patří knihy o svatém Václavu - *Život a Sláva Swatého Wácslawa Mučednjka, Knjžete, Krale, a Patrona Českého*, nebo jezuitském misionáři Albertu Chanovském – *MVŽ Aposstolský aneb ŽIWOT A CTNOSTI Ctihodného Pátera Albrechta Chanowského Dlauhoweského z Towarysstwa Gežjssowa, w Českém Králowstwji*.¹⁴³ Ale ve svém díle nezapomněl ani na rodné město, Plzeň.¹⁴⁴ Pro svou práci, která vznikala v letech 1670 – 1678, Jan Bartoloměj Tanner použil latinu. Jeho

---

¹³⁹ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 707.

¹⁴⁰ [Online] Dostupné z URL <<http://aleph.nkp.cz/publ/sck/00000/08/000000845.htm>>

¹⁴¹ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 706.

¹⁴² MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 706-707.

¹⁴³ [Online] Dostupné z URL <<http://aleph.nkp.cz/publ/sck/00000/08/000000845.htm>>

¹⁴⁴ [Online] Dostupné z URL <<http://aleph.nkp.cz/publ/sck/00000/08/000000845.htm>>

dílo *Epitome historica rerum civitatis Plsnae in Bohemia* se také věnuje kompletním dějinám Plzně. Přehledně zde uvádí jednotlivé roky a k nim chronologicky seřazené události. Tannerova Historie města Plzně byla velmi oblíbená, pořizeno bylo více než 40 opisů, což je fenomén mezi kronikami skutečně jedinečný.¹⁴⁵ Tyto opisy, jsou převážně nekompletní a byly dodatečně doplňovány. Jeden z nejúplnějších pořídil v roce 1773 Jan Lanttner.¹⁴⁶ Dodatečné pasáže jsou z velké části v latině, ale výjimečně jsou psány i v češtině.¹⁴⁷ Několik exemplářů latinských opisů se nachází v Archivu města Plzně. Studijní a vědecká knihovna v Plzni má ve svých sbírkách iluminovaný zlomek, který byl přeložen do češtiny, pocházející pravděpodobně z poloviny 18. století.¹⁴⁸ Kronika, kterou Tanner sepsal, se nikdy nedočkala vydání tiskem, zůstala dílem „pouze“ rukopisným. Ví se, že obsahovala 52 kapitol a navíc také tzv. *allegata*, což jsou doslovné opisy různých listin. V díle lze vysledovat projevy jeho vlastenectví, skrze které popisuje historické události. V podstatě se jedná o knihu, která se stala oslavou Plzně, která vyzdvihuje úspěchy města a jeho vítězství. Původní Tannerův rukopis nikdy nebyl vydán knižně, ale existovali různí nástupci, pokračovatelé, kteří pořizovali další opisy a někteří se rozhodli pro doplňování spisu Jana Bartoloměje Tannera. Kronika města Plzně byla vytištěna v německém překladu Josefa Stanislava Zaupera pod názvem *Alte Chronik von Pilsen* v roce 1835¹⁴⁹ a další přeložené výňatky lze najít hlavně v dílech autorů především německé provenience.¹⁵⁰ Dalším Tannerovým dílem vážícím se k západním Čechám je latinsky a česky psaný životopis jezuitského misionáře působícího na Horažďovicku a Klatovsku, Alberta (také se uvádí Vojtěcha nebo Adalberta) Chanovského z Dlouhé Vsi, *Vir apostolicus* z roku 1660, v českém jazyce *Muž apoštolský* z roku 1680.¹⁵¹

Práce Jana Tannera na poli historiografie měla vliv na práci jeho současníků i těch, co přišli po něm. Například jeho přítel, Bohuslav Ludvík Alois Balbín z Orličné (1624–1688), se pravděpodobně díky Tannerovi začal věnovat myšlenkám na sepsání plzeňské historie. Pořizoval si výpisky z dějin města a také z Pamětí Šimona Plachého

¹⁴⁵ LINDA, J. *Historia urbis Plsnae a Jan Tanner*. Diplomová práce. Plzeň, 1993.

¹⁴⁶ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. *Dějiny města Plzně 1. do roku 1786*, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 706.

¹⁴⁷ LINDA, J. *Historia urbis Plsnae a Jan Tanner*. Diplomová práce. Plzeň, 1993.

¹⁴⁸ SVKPK, TANNER, J. *Epitome historica rerum civitatis Plsnae in Bohemia*. 18. stol., sign. 20 A 1989.

¹⁴⁹ SVKPK, TANNER, J. *Alte Chronik von Pilsen*. Plzeň, 1835. Sign. 20 A 1140.

¹⁵⁰ KOLÁČNÁ, Jana. *Židé a Plzeň v raném novověku*. Olomouc, 2008. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. s. 8 – 10.

¹⁵¹ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. *Dějiny města Plzně 1. do roku 1786*, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 708.

z Třebnice. Nicméně souhrnné dílo nikdy nenapsal, zůstaly nám od něj jen dvě básně oslavující Plzeň.¹⁵² Dalším, kdo zužitkoval Tannerovu kronikářskou práci, byl Josef Vojtěch Sedláček. Dílo Jana Tannera použil jako základ pro sepsání Pamětí plzeňských, které vyšly v roce 1821.¹⁵³ Dějinám Plzně se věnoval i Tannerův žák Jan Alexius Čapek (1640 – 1685), plzeňský arciděkan. Jeho kronika Liber memorabilium neboli Kniha pamětihodných událostí se dochovala pouze v rukopisu.¹⁵⁴ Jan Bartoloměj Tanner zemřev v Praze 4. listopadu 1694.¹⁵⁵

Mladší bratr Jana Bartoloměje Tannera, Matěj Tanner, byl protireformačním kazatelem, jezuitou, spisovatelem a také působil jako pedagog. Narodil se 28. února 1630 a zemřel 8. února 1692 v Praze.¹⁵⁶ Podobně jako Jan Bartoloměj, byl i Matěj značným vlastencem. Přestože se věnoval převážně teologické problematice, psal nejen latinsky, ale i česky. Roku 1686 přesvědčil generála jezuitského řádu, aby se v českých provinciích na řádových školách mohlo studovat v českém jazyce. Misijně působil na Těšínsku spolu s bratrem, ale také ve Slezku, Opavě, kde proti sobě zvedl hněv místních obyvatel roku 1706, když německá kázání nahradil těmi českými.¹⁵⁷ Matěj Tanner je autorem několika děl, převážně s náboženskou tematikou, sepsal například biografický slovník významných jezuitů působících po celém světě, nebo dílo Hora Olivetská (1666),¹⁵⁸ které pojednává o poutním místě na Moravě na hoře Kotouč u Štramberku. Na toto poutní místo se v období baroka konala oblíbená procesí, tzv. štramberské poutě. Ty byly zasvěceny utrpení Ježíše Krista. Vzniku a historii těchto poutí se Matěj Tanner věnuje hlavně v první části knihy. Zatímco druhá část je souborem různorodých textů určených pro poutníky, kteří se vydávali na vrchol hory po křížové cestě.¹⁵⁹

---

¹⁵² KOLÁČNÁ, Jana. Židé a Plzeň v ranném novověku. Olomouc, 2008. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. s. 10.

¹⁵³ AMP, SEDLÁČEK, J. V. *Paměti plzeňské*. Plzeň, 1821. sign. I. 363.

¹⁵⁴ AMP, ČAPEK, J. A. *Liber memorabilium*, inv. č. 424, sign. 1 f 12.

¹⁵⁵ [Online] Dostupné z URL <<http://aleph.nkp.cz/publ/sck/00000/08/000000845.htm>>

¹⁵⁶ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 711.

¹⁵⁷ HRUŠKA, Martin. Kniha pamětní královského krajského města Plzně od roku 775 až 1870. Plzeň, 1883. s. 248.

¹⁵⁸ [Online] Dostupné z URL

< https://aleph.nkp.cz/F/?ccl_term=wau=jk01132049+or+wkw=jk01132049&func=find-c&local_base=skc >

¹⁵⁹ TANNER, Matěj. Hora Olivetská. Host, Ostravská univerzita, 2001. ISBN 80-7242-594-6.

11. Widemannové

Prvním Widemannem, který do Plzně přišel je Kristián Widemann. Pocházel ze Švábska v dnešním Německu, přesněji řečeno z města Hindelang. Do západočeské metropole se přistěhoval roku 1678. Prvním známým dílem tohoto sochaře je mariánský morový sloup,¹⁶⁰ který stojí na náměstí Republiky dodnes. Jeho kvalitní a poctivá řemeslná práce brzy začala nést své ovoce. Za důkaz jeho úspěšnosti lze považovat brzké přijetí za měšťana v roce 1679, ale také skutečnost, že pojal za ženu Markétu Seebblumerovou, dceru plzeňského malíře Jana Maxmiliána Seebblumera, taktéž roku 1679, a následná koupě domu. Po smrti první manželky, Markéty, se znovu oženil roku 1714. Po smrti Kristiána Widemanna roku 1725¹⁶¹, se ze všech jeho dětí ujali vedení prosperující sochařské dílny jeho dva synové Kristián Widemann mladší a Lazar Widemann. Zpráv o Kristiánovi mladším mnoho nemáme, ale z Lazara se stala jedna z nejvýznačnějších postav barokního umění v Plzni.¹⁶²

Lazar Widemann se stal hlavním nástupcem v otcově podniku po jeho smrti v roce 1725, tehdy mu bylo dvacet osm let. V té době již za sebou samozřejmě měl několik let praxe v otcově dílně. Dalšího vzdělání dosáhl tehdy obvyklou tovaryšskou cestou. Toto jeho putování jej zavedlo mimo jiné i do severoitalské metropole Florencie. V té době bylo toto město umělecky pod vlivem především dvou význačných osobností Giovanniho Battisty Fogginiho a Massimiliana Soldani-Benziho, absolventů římské Accademia Fiorentina. Fakticky se mladý Lazar ujal otcovy dílny až po svém návratu z Itálie, v roce 1727, a krátce na to se oženil. Do období po návratu z tovaryšské cesty ze zahraničí se řadí, v českém prostředí, zcela ojedinělý soubor drobných plastik z mramoru a alabastru, jež byl vytvořen speciálně pro palác Františka Václava z Vrtby st. v Praze. Pravděpodobně právě rod Františka Václava inicioval a sponzoroval cestu Lazara Widemanna do Itálie a jeho pobyt tam. Soubor dvanácti protějškových sousoší, které Lazar vytvořil pro pražský palác, tematicky bohatě čerpá z odkazu antiky, zahrnuje nejen mytologické výjevy, ale například dvojice zápasníků, busty nebo zpracovává motiv antických zřícenin. Ačkoli tyto

---

¹⁶⁰ Viz. Obrazová příloha č. 10.

¹⁶¹ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 650.

¹⁶² MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 645.

plastiky jasně odkazují k antickým vzorům, projevuje se v nich jasně rukopis autora – široké tváře.

V roce 1729 se Plzní přehnal ničivý požár, kterému neušly ani kostely sv. Markéty a sv. Ducha i s konventem.¹⁶³ Oba kostely se nacházely v areálu dnes již neexistujícího dominikánského kláštera, který definitivně zanikl kolem roku 1912. Dnes na původní parcele stojí budovy dnešního Státního oblastního archivu a budova dnešního Krajského soudu.¹⁶⁴ Po požáru v roce 1729 se Widemannovi naskytla výborná příležitost podílet se na obnovování vybavení interiéru všech výše zmíněných staveb. Jak již bylo napsáno, dnes už nic z toho nestojí, nicméně část bývalé bohaté výzdoby kostela sv. Markéty se nám dochovala v podobě oltářů v kostelech sv. Mikuláše ve Slabcích u Rakovníka a sv. Vavřince v Kožlanech u Plzně. Ve třicátých letech 18. století byl Widemann zaneprázdňený zakázkami především z Plzně, obnovou výzdoby pro dominikánský klášter, a také si u něj práce objednal konvent dominikánek při kostele sv. Anny.¹⁶⁵ Dnes se v barokních budovách bývalého kláštera postavených podle návrhu známého plzeňského architekta Jakuba Augustona ml. nachází Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje.^{166,167} Do třicátých let se řadí i vznik pískovcových sousoší sv. Jana Nepomuckého¹⁶⁸ a sv. Jana Sarkandera,¹⁶⁹ které byly druhotně osazeny na Rooseveltův most. Ze souboru soch na Rooseveltově mostě je Lazar Widemann autorem ještě plastiky sv. Judy Tadeáše,¹⁷⁰ která je dokonce signovaná a datovaná rokem 1745. Úplně první práci, kterou máme pramenně doloženou pro Plzeň, Lazar vytvořil pro františkány. Předmětem zakázky bylo vytvoření kazatelny pro bývalý konventní kostel Nanebevzetí Panny Marie, dokončené roku 1740. Plzeňští františkáni zaměstnávali již Lazarova otce, Kristiána, takže se není čemu divit, že zhotovení kazatelny svěřili právě jemu.¹⁷¹

---

¹⁶³ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 650 – 652.

¹⁶⁴ [Online] Dostupné z URL <<http://www.znicenekostely.cz/index.php?load=detail&id=19549#obsah>>

¹⁶⁵ KOVAŘÍK, Viktor. Sochař Lazar Widemann (1697 – 1769) a jeho dílo v západních Čechách, Plzeň 2006. s 138.

¹⁶⁶ VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr, FOLTÝN, Dušan, Encyklopedie českých klášterů. Praha, 2001. ISBN 80 - 85983-17-6. s. 430-432.

¹⁶⁷ [Online] Dostupné z URL <<http://www.plzensky-kraj.cz/cs/relics.asp?lngPamatka=962160>>

¹⁶⁸ Viz. Obrazová příloha č. 11.

¹⁶⁹ Viz. Obrazová příloha č. 12.

¹⁷⁰ Viz. Obrazová příloha č. 13.

¹⁷¹ KOVAŘÍK, Viktor. Sochař Lazar Widemann (1697 – 1769) a jeho dílo v západních čechách, Plzeň 2006. ISBN 80-239-7119-0. s 141 – 144.

Roku 1743 prodal Lazar Widemann svůj dům v Plzni a poté, co se finančně vyrovnal se svými sourozenci, se odebral na konopištské panství, které stejně jako to křimické, patřilo rodu Vrtbů, Lazarových mecenášů. Zde se usadil a opět se naplno pustil do své umělecké činnosti. O několik let později se v blízkém Benešově znovu oženil, přesněji roku 1743. Widemannovo usazení ve středních Čechách bylo trvalé, ale spojení se západními Čechami neztratil. Dokládá to množství zakázek pro západočeské objednavatele, velká část na území Plzně.¹⁷² Hojně zastoupení jeho práce nalezneme v Křimicích v areálu tamního zámku. Krásnou ukázkou pozdně barokního umění je zámecká kaple Povýšení sv. Kříže, na které spolupracoval Widemann s malířem Františkem Julusem Luxem. Widemannově dílně se připisuje také sochařská výzdoba, která se hojně uplatnila i v exteriéru křimického zámku. Především to jsou portály západního a jižního křídla zámku.¹⁷³ Dalším dílem pro křimické panství je, na provedení náročné, signované jezdecké sousoší sv. Jiří bojujícího s drakem, které roku 1746 objednal manželský pár František Václav Vrtba s manželkou Marií Annou rozenou hraběnkou z Klenové. V současnosti je osazené na vysokém podstavci s erby donátorů, který je umístěn v prostoru čestného dvora Křimického zámku. I sousoší Piety z poloviny 18. století vzniklo pro Křimice a dodnes stojí na návsi v Křimicích.¹⁷⁴ Z nejdůležitějších Widemannových děl plzeňské provenience zbývá ještě zmínit oltář sv. Kříže v presbytáři kostela sv. Bartoloměje, pro který Widemannova dílna zhotovila kolem roku 1765 sochy Bolestné Matky Boží a sv. Jana Evangelisty. Dílem Lazara Widemanna dosáhla plzeňská barokní sochařská tvorba svého vrcholu a lze ji považovat za srovnatelnou s tou pražskou. Ovšem po jeho smrti se toto zlaté období plzeňské výtvarné kultury začalo pomalu uzavírat. Lazar Widemann zemřel zcela náhle roku 1769 v Křimicích a pochován byl na dnes již neexistujícím hřbitově při kostele sv. Vojtěcha ve Vejprnicích.¹⁷⁵

---

¹⁷² KOVAŘÍK, Viktor. Sochař Lazar Widemann (1697 – 1769) a jeho dílo v západních čechách, Plzeň 2006. ISBN 80-239-7119-0. s 148 – 151.

¹⁷³ KOVAŘÍK, Viktor. Sochař Lazar Widemann (1697 – 1769) a jeho dílo v západních čechách, Plzeň 2006. ISBN 80-239-7119-0. s 156.

¹⁷⁴ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 653.

¹⁷⁵ KOVAŘÍK, Viktor. Sochař Lazar Widemann (1697 – 1769) a jeho dílo v západních čechách, Plzeň 2006. ISBN 80-239-7119-0. s 175 – 176, 23.

12. Wolfingerové z Wolfspachu a Ploskovic

Wolfingerové z Wolfspachu a Ploskovic jsou jednou z plzeňských rodin, která si zvládla udržet své postavení i v průběhu třicetileté války a po ní.¹⁷⁶ Tato měšťanská rodina se řadila ke špičkám plzeňské elity první poloviny 17. století.¹⁷⁷

Jan Rudolf Wolfinger z Wolfspachu a Ploskovic byl plzeňským primátorem v letech 1618 – 1621 a 1629 – 1632.¹⁷⁸ V době, kdy Wolfinger zastával primátorský úřad, se musel potýkat s nelehkou situací. Plzeň byla obléhána, dobyta a nakonec 21. listopadu 1618 obsazena stavovskými vojsky generála Petra Arnošta hraběte z Mansfeldu. Tato okupace v podstatě trvala až do odchodu posledních Mansfeldových vojáků z Plzně roku 1621.¹⁷⁹ Mansfeld Plzeň vysával skutečně svědomitě. Poměry se stávaly nesnesitelnými, a tak někdy v první polovině roku 1619 část měšťanů začala osnovat plán, jak se zbavit násilím mansfeldské posádky. Tuto myšlenku prosazoval především primátor Jan Rudolf Wolfinger z Wolfspachu, člen městské rady Jan Shořel, konšel Matěj Tanner a někteří další členové městské rady. Radní vyslali do Prahy delegaci pod záminkou kontroly majetku, který městu Plzni v Praze patřil, ale ve skutečnosti se jeli poradit s plzeňským rodákem a svatovítským děkanem Kašparem Arseniem z Radbuzy o situaci a zjistit jeho mínění. Ten jim naštěstí jejich nesmyslně riskantní plán rozmluvil.¹⁸⁰ Živit Mansfelda a jeho vojsko bylo pro Plzeň obrovskou zátěží, postupně se město značně zadlužilo. Jméno tehdejšího primátora Wolfingara najdeme, spolu se jménem radního Scribonia, a dalších radní, na dochovaném opisu dlužního listu z října 1620.¹⁸¹

Jan Rudolf Wolfinger roku 1624 koupil rytířský statek Točníků z Křimic, na Protiboří a Veselí¹⁸² a 2. ledna roku 1626 panovník Ferdinand II. udělil Janu Rudolfovi Wolfingerovi

---

¹⁷⁶ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 534.

¹⁷⁷ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 544.

¹⁷⁸ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 504.

¹⁷⁹ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 502 – 511.

¹⁸⁰ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 508.

¹⁸¹ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 510.

¹⁸² BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kolektiv. Dějiny Plzně 1, Od počátků do roku 1788. Západočeské nakladatelství, 1965. s. 230.

z Wolfspachu a Ploskovic, „obrání Plzně“, znak.^{183 184} Na podzim roku 1639 ve městě vypukla blíže neurčená nemoc, která je v dobových pramenech označována jako mor, které údajně podleho až 1 000 obyvatel města, včetně Jana Rudolfa z Wolfspachu.¹⁸⁵

Za zmínku jistě stojí i další členka této významné měšťanské rodiny, Zuzana Wolfingarová, která se angažovala ve zvelebování města, hlavně církevních objektů. Roku 1635 nechala na své náklady vztyčit dřevěný kříž při špitálním kostele sv. Máří Magdalény. Zuzana spolu se svou matkou Alžbětou Wolfingarovou se zasadila o zřízení nového oltáře v kostele sv. Bartoloměje, který byl věnován sv. Janu Nepomuckému. Dále financovaly opravu chodby v dominikánském klášteře a peníze odkázaly také na opravu městských hradeb.¹⁸⁶ V dochované závěti Zuzany Wolfingerové z roku 1635 se lze také dočíst, že si přála být spolu s manželem pohřbena v cínových rakvích. Odlítí takto rozměrných cínových předmětů bylo tehdy něčím mimořádným a náležitě nákladným.¹⁸⁷

---

¹⁸³ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 532.

¹⁸⁴ Viz. Obrazová příloha č. 14.

¹⁸⁵ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 526.

¹⁸⁶ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 546-547.

¹⁸⁷ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. Dějiny města Plzně 1. do roku 1786, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0, s. 461

ZÁVĚR

Cílem předkládané bakalářské práce bylo přispět k zpracovanosti historie města Plzně v rámci specificky vytyčeného tématu měšťanských rodin v 17. a 18. století. Zaměřuje se na problematiku nejvýznamnější rodů a jejich členů, kteří zde působili během období baroka. Doposud těmto měšťanským rodinám nebyla věnována náležitá badatelská pozornost a až na výjimky, jsou připomínány pouze v rámci větších prací o dějinách Plzně jako vedlejší aktéři. Mým úmyslem bylo vytvořit práci věnující se významným měšťanským rodinám a jejich významným příslušníkům v daném období.

V této práci bylo poukázáno na životní osudy členů jedenácti vybraných měšťanských rodin, které patřily mezi tehdejší společenskou elitu. Některým osobnostem, které považuji za obzvláště důležité, jsem zde věnovala více pozornosti než ostatním. Práce nepokrývá pouze strohé životní osudy, zmiňuji se tu o širších souvislostech z dějin Plzně, ve kterých tito lidé hráli svou úlohu, nikoli nevýznamnou. Proto je v práci také samostatná kapitola, jež pojednává o dění v Plzni jako takové, především z pohledu politických dějin a demografického vývoje. Někteří měšťané se podíleli na městské samosprávě a tedy na samotném chodu města, mnoho z nich bylo plzeňskými radními či dokonce primátory. Další se zapsali přímo do tváře města svou činností. Barokní podoba Plzně z velké části patřila celoživotní práci stavitele, architekta a umělce Jakuba Augustona mladšího, který zde zanechal silné stavitelské dědictví. Plzeňští měšťané si právě u něj objednávali přestavby svých domů. Svůj hmatatelný odkaz tu však zanechali i mnozí další. Působila zde zvonařská rodina Pernerů, a dále dvě významné sochařské rodiny, Widemannové a Platzerové. Bohužel nejvýznamnější člen rodiny Platzerů, František Ignác, svou dílnu přesunul do Prahy a s rodným městem není svou prací téměř svázán. Další oblastí působnosti plzeňských měšťanů v 17. a 18. století byl zájem o literární tvorbu, zejména historii a dobové prameny, jako například Jan Bartoloměj Tanner nebo Fabián Stehlík z Čeňkova a Treustadtu. V bakalářské práci se dotýkám také oblasti majetku jednotlivých rodů, který se pochopitelně nevztahoval pouze na samotné domy ve vnitřním městě. Majetnější měšťané kupovali rovněž pozemky a objekty na plzeňských předměstích či v blízkém okolí a budovali si tu hospodářské dvory. Zemědělská produkce spolu s chovem dobytka byla v 17. a 18. století zcela běžnou součástí příjmů měšťanů. Okrajově se věnuji i měšťanské vrstvě jako celku a zdrojům jejich obživy. V Plzni v 17. a 18. století

působila celá řada cechů sdružujících rozličné řemeslníky. Silné postavení měly zejména cech soukenický a cechy potravinářské, řeznický a sladovnický. Tradiční systém cechovního podnikání, v Plzni orientovaného hlavně pro lokální trh, se ve městě udržel až do konce 18. století (navzdory tomu, že ho stát považoval za neefektivní a zbrzdující), kdy se zde začaly objevovat první manufaktury. Mezi měšťany se pohybovali také lékárníci, ranhojči, lékaři anebo prodejci luxusního zboží (paruky, hrací karty). Ve městě rovněž působila řada tzv. profesionálních úředníků, vzdělaných lidí, kteří nacházeli uplatnění zejména ve službách městu nebo na krajském úřadě, který v Plzni sídlil od roku 1751.

Úzce specifikované téma měšťanských rodin v Plzni v 17. a 18. století práce zcela nevyčerpala. Avšak ve svém základu jasně a srozumitelně vypovídá o nejvýznačnějších členech vybraných měšťanských rodů daného období, jejich majetku, osudech a stopách, které tu zanechaly plody jejich práce. Význam této práce spočívá v první řadě v tom, že jsou v ní obsaženy detailnější informace o vícero měšťanských rodech barokní Plzně, zatímco v ostatních publikacích zpracovávající historii významných osob města Plzně je pozornost věnována vždy jedné rodině, potažmo nejdůležitější osobě daného rodu. O většině rodů se lze dočíst okrajově pouze v rámci obecnějších děl o Plzni, informace jsou neucelené a je nutné je hledat na více místech.

Jak již bylo řečeno, tato práce zcela nevyčerpala možnosti daného tematického okruhu. Ale splnila v úvodu stanovený cíl, předložit čtenáři seznam nejvýznačnějších plzeňských měšťanských rodin a jejich členů v období 17. a 18. století, včetně přiblížení jejich života, majetku, společenského postavení a díla. Další směr, kterým by se práce mohla ubírat je podrobnější zpracování jednotlivých rodů. Více rozvést dílo některých měšťanů, dále rozšířit okruh zájmu i na ty členy rodin, kteří z pohledu historiografie nebyli zásadní. Blíže zpracovat rozsah a podobu movitého i nemovitého majetku. A v zásadě by nic nemělo bránit ani rozšíření seznamu o rody další, třeba ne už tak významné. Mohlo by se pak jednat o hlubší sondu do společenské vrstvy majetných měšťanů a prominentních obyvatel Plzně. Věřím, že tato bakalářská práce přispěje k pohledu na barokní Plzeň a její specifika, včetně sociálních dějin.

RESUMÉ

Bakalářská práce Měšťanské rodiny v 17. a 18. století předkládá výběr nejvýznamnějších rodů a jejich představitelů v daném období. Zabývá se jejich společenským postavením a životem. Práce se zaměřuje hlavně na nejvýznačnější členy vybraných rodin, nevěnuje se všem jejím členům. Součástí je také výtah z politicko – demografického a hospodářského vývoje města Plzně v 17. a 18. století pro lepší pochopení některých souvislostí. Měšťanské elity doby 17. a 18. století se podílely na chodu města. Členové významných měšťanských rodin byly často členy městské rady nebo primátory. Bohatí měšťané leckdy vlastnili nemovitosti na předměstí, například hospodářské dvory. Jako doplňkový zdroj svých příjmů chovali dobytek. Na podobu města měla vliv přítomnost sochařské rodiny Widemannů a stavitelů Augustonů. Někteří měšťané se zabývali literární tvorbou, zajímali se o historii a sbírali dobové dokumenty.

The bachelor thesis *The Burgher Families in the 17th and 18th Century* presents a selection of the most important families and their representatives in the given period. It deals with their social status and life. The work mainly focuses on the most prominent members of selected families, not all its members. It also includes an overview of the political-demographic and economic development of the city of Pilsen in the 17th and 18th centuries for a better understanding of some contexts. The town elites of the 17th and 18th centuries participated in the city administration. Members of significant town families were often members of the city council or mayors. Rich burghers sometimes owned suburban real estate, such as farmyards. As a supplementary source of their income they raised cattle. The appearance of the city was influenced by the presence of the Widemann sculpture family and the Auguston builders. Some burghers dealt with literary work, were interested in history and collected period documents.

SEZNAM LITERATURY A POUŽITÝCH PRAMENŮ

Prameny

Archiv města Plzně (AMP)

- AMP, Rodinný archiv Pernerů a Zykmondů. Kronika rodu Pernerů I. sign. 2 f 51.
- AMP, Pozůstalost rodiny Pernerů a Zykmondů, 1714-1968. Inventář, archivní pomůcka č. 205.

Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje

- SVKPK, TANNER, J. Epitome historica rerum civitatis Plsnae in Bohemia. 18. stol., sign. 20 A 1989.
- SVKPK, TANNER, J. Alte Chronik von Pilsen. Plzeň, 1835. Sign. 20 A 1140.

Literatura

- BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kolektiv. *Dějiny Plzně 1, Od počátků do roku 1788*. Západočeské nakladatelství, 1965.
- FÜRBAACH, František. *Jakub Auguston starší a mladší. Stručný životopisný náčrt*. Plzeň, 1951.
- HRUŠKA, Martin. *Kniha pamětní královského krajského města Plzně od roku 775 až 1870*. Plzeň, 1883.
- HUČKA, Jan. *Zvonařské dílny rodiny Pernerů v Plzni, Z dějin hutnictví č. 33*. Národní technické muzeum Praha, 2003.
- KOLÁČNÁ, Jana. *Židé a Plzeň v raném novověku*. Olomouc, 2008. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta.
- KOVAŘÍK, Viktor. *Sochař Lazar Widemann (1697 – 1769) a jeho dílo v západních Čechách*, Plzeň, 2006. ISBN 80-239-7119-0.
- LÁBEK, Ladislav. *Od "Spravedlnosti" ku kostelu sv. Jiří pod Pecihrádkem*, Plzeň, 1926.

- LÁBEK, Ladislav. *Čtení o kostelíku „U Ježíška“*. Plzeň, 1936.
- LINDA, Jaromír. *Historia urbis Plsnae a Jan Tanner*. Diplomová práce. Plzeň, 1993.
- MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. *Dějiny města Plzně 1. do roku 1786*. Plzeň, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0.
- MARTINOVSKÝ, Ivan a kol., *Dějiny Plzně v datech. Od prvních stop osídlení až po současnost*. Praha 2004. IBSN 80-7106-723-7.
- PERNEROVÁ-ZYKMUNDOVÁ, Luisa, *Zvonařská rodina Pernerů v Plzni*. Plzeň, 1914
- SKOŘEPOVÁ, Zdeňka. *O sochařském díle rodiny Platzerů, Příspěvek k dějinám středoevropského sochařství*. Praha, 1957.
- TANNER, Matěj. *Hora Olivetská*. Host, Ostravská univerzita, 2001.
ISBN 80-7242-594-6.
- VILLARI, Rosario. *Barokní člověk a jeho svět*, Vyšehrad 2004. ISBN 80-7021-683-2.
- VLČEK, Pavel, SOMMER, Petr, FOLTÝN, Dušan, *Encyklopedie českých klášterů*. Praha, 2001. ISBN 80-85983-17-6.

Internetové zdroje

- Bibliografie dějin Českých zemí, Historický ústav AV ČR [Online] Dostupné z URL <<https://biblio.hiu.cas.cz/authorities/380451?locale=cs>> (citováno 11. 6. 2019)
- Databáze Národní knihovny ČR [Online] Dostupné z URL <<http://aleph.nkp.cz/publ/sck/00000/08/000000845.htm>> (citováno 13. 6. 2019)
- Digitální archiv města Plzně [Online] Dostupné z URL <https://digiarchiv.plzen.eu/vademecum/VysledekBean.action?show=&_sourcePage=1blmmGrz06EPbFisNq4x1RtCQGHLYi2n-vsR6bTnQyue6rpFrFz0d_mWWAeZd3rv6NUMKNqR0vB_6KG7_MumJvm2JcLBZb-g9NpB9I8Zmoo%3D&pagerCompStatId=PAGER_RESULT&xid=2289cb676ab4d96f372fbe31dba097a1&entityType=10060&paginatorCompStatId=PAGINATOR_RESULT&rowPg=0> (citováno 17. 6. 2019)

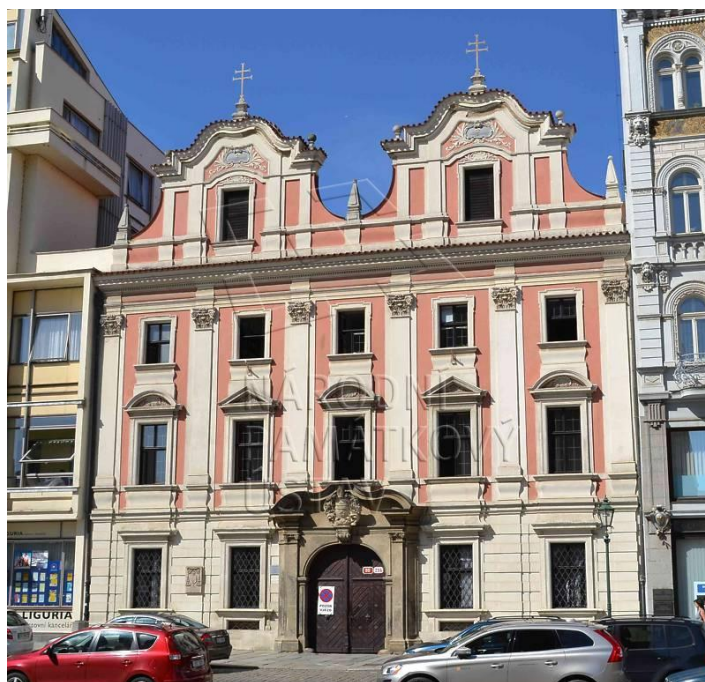
- Knihovna pražské metropolitní kapituly [Online] Dostupné z URL
<<https://kpmk.eu/index.php/svatovitska-kapitula/clenove-kapituly/12-3-stav-knihovny-ve-20-stoleti>> (citováno 5. 6. 2019)
- Památkový katalog [Online] Dostupné z URL
<<https://www.pamatkovykatalog.cz/mestsky-dum-gerlachovsky-15051231>>
(citováno 14. 6. 2019)
- Památky a občanská vybavenost Plzeňského kraje [Online] Dostupné z URL
<<http://www.plzensky-kraj.cz/cs/relics.asp?lngPamatka=962160>>
(citováno 7. 6. 2019)
- Plzeňský architektonický manuál [Online] Dostupné z URL
<<http://pam.plzne.cz/objekt/p-uz-u-zvonu?filter=type&type=14&display=list>>
(citováno 13. 6. 2019)
- Plzeňské Dvorky [Online] Dostupné z URL
<<http://www.plzenskedvorky.cz/default/dvorek/25>> (citováno 5. 6. 2019)
- Souborný katalog České republiky, Databáze národní knihovny ČR [Online]
Dostupné
z URL <https://aleph.nkp.cz/F/?ccl_term=wau=jk01132049+or+wkw=jk01132049&func=find-c&local_base=skc> (citováno 12. 6. 2019)
- Visit Plzeň [Online] Dostupné z URL <<https://www.visitplzen.eu/turista/poznej-plzen/dalsi-zajimava-mista/okoli-namesti-republiky/okoli-namesti-republiky-2.aspx>> (citováno 14. 6. 2019)
- Zničené kostely [Online] Dostupné z URL
<<http://www.znicenekostely.cz/index.php?load=detail&id=19549#obsah>>
(poslední aktualizace 4. 11. 2017, citováno 10. 6. 2019)

PŘÍLOHY

Příloha č. 1¹⁸⁸

Příloha č. 2¹⁸⁹

¹⁸⁸ [Online] dostupné z URL <<https://twitter.com/JANKORPIL1/status/993240388377956353>>

¹⁸⁹ [Online] dostupné z URL <<https://pamatkovykatolog.cz/pravni-ochrana/byv-arcidekanstvi-nyni-biskupstvi-126822>>

Příloha č. 3¹⁹⁰

Příloha č. 4¹⁹¹

¹⁹⁰ [Online] dostupné z URL <<http://www.oplzni.eu/?p=416>>

¹⁹¹ [Online] dostupné z URL <<https://www.firmy.cz/detail/12967463-energy-czech-republic-plzen-vnitni-mesto.html>>

Příloha č. 5¹⁹²

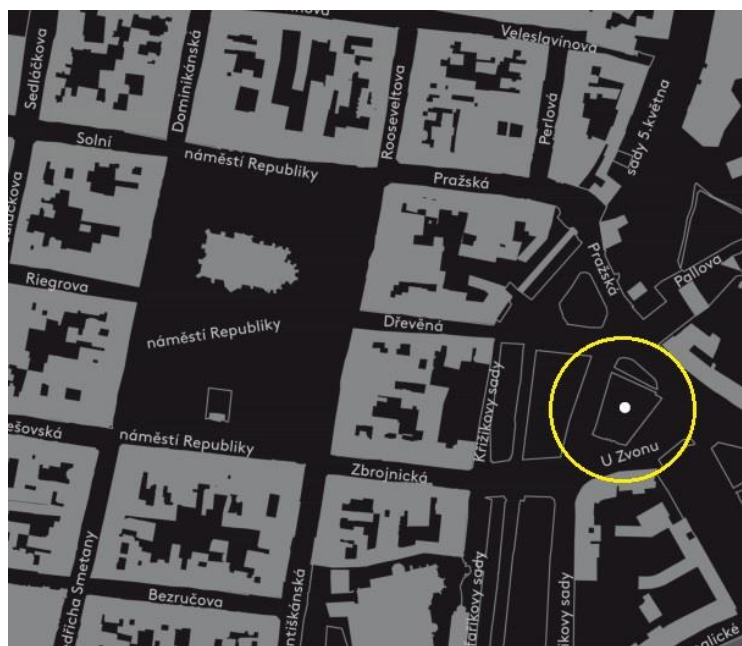
Příloha č. 6¹⁹³

¹⁹² [Online] dostupné z URL <http://www.oplzni.eu/subdom/foto/O-Plzni/domy/historicke-domy/Prazska-32-Perneruv-dum/IMG_3463.jpg.php>

¹⁹³ [Online] dostupné z URL <<https://mapy.cz/zakladni?x=13.3851622&y=49.7412702&z=17&source=foto&id=631108>>

Socha Herkula zápasícího s hydrou uprostřed zahradního průčelí černínského paláce od Ignáce Františka Platzera¹⁹⁵

¹⁹⁴ [Online] dostupné z URL <<http://pam.plzne.cz/objekt/p-uz-u-zvonu?filter=type&type=14&display=list>>

¹⁹⁵ [Online] dostupné z URL <<http://praga-magica.blog.cz/1409/zahrada-cerninskeho-palace>>

Příloha č. 9 ¹⁹⁶

Příloha č. 10 ¹⁹⁷

¹⁹⁶ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. *Dějiny města Plzně 1. do roku 1786*. Plzeň, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0. s. 516.

¹⁹⁷ [Online] dostupné z URL <<https://www.pamatkovykatolog.cz/morovy-sloup-15046744>>

Příloha č. 11¹⁹⁸

Příloha č. 12¹⁹⁹

---

¹⁹⁸ [Online] dostupné z URL <<http://ftp.npu.cz/barokni-socha/vyznamne-soubory/vypis/detail/288/>>

¹⁹⁹ [Online] dostupné z URL <<http://ftp.npu.cz/barokni-socha/vyznamne-soubory/vypis/detail/288/>>

Příloha č. 13²⁰⁰

Příloha č. 14²⁰¹

---

²⁰⁰ [Online] dostupné z URL <<http://ftp.npu.cz/barokni-socha/vyznamne-soubory/vypis/detail/288/>>

²⁰¹ MALIVÁNKOVÁ WASKOVÁ, Marie - DOUŠA, Jaroslav - Autorský kolektiv. *Dějiny města Plzně 1. do roku 1786*. Plzeň, 2014. ISBN 978-80-87911-02-0. s. 532.